



# KULTÚRA

ROČNÍK XXIII. – č. 7

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

8. APRÍLA 2020

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €



Ilustrácia: Stano Dušík

V roku 1983 – 1984 som maľoval v kostole sv. Jána Evanjelistu v CARMIANO oltár. Pre mňa je to normálne; veď je to moje remeslo, teda to, že oltár má 3 x 6 m, ale ľudia boli fascinovaní jednak tou "obrovitosťou" (ako hovorili), potom tým, čo som tam pomaľoval. A potom, bola to udalosť (veď oltáre sa maľujú raz za 100 alebo 500 rokov). A tak sa chýr o tom, čo robím, šíril po celom kraji. Ľudia prichádzali zblízka i zďaleka, celé autobusové zázjazy.

Raz prišli asi tri či štyri autobusy škôlkarov z Piacenze a z Milána – a všetci sa chceli so mnou fotografovať pred oltárom (ešte bol len taký rozrobený). Mňa dali vždy do stredu, po bokoch – ako dvaja lotri – pani učiteľky a pri našich nohách – ako zidia – celý krdel' detí.

## Giovanni

Scéna – učiteľky, deti, jednotlivé triedy sa striedali (veď každý chcel mať túto „historickú pamiatku“), len ja som ostával na svojom mieste pod „obrovským“ ukrižovaným Kristom, vysokým 2,5 m. A viáš, aké sú deti, hovorí mi jeden: „A ty vieš maľovať iba takéto sväté obrazy? Mačičku by si nevedel?“ A keď som sa im priznal, že maľujem aj knihy a veľa som ich porobil aj pre deti, tak sa strhla taká

STANO DUŠÍK

vlna nadšenia, že keď som v to doobedie neporobil aspoň 50 rôznych mačiek, psíkov, koní, detí a čo ja viem čo všetko – tak nič. Až boli z toho učiteľky nervózne a hovorili: No, už dost' deti, majstra sme aj tak až príliš zdržali, vidíte, aký obrovský oltár musí maľovať!

Teraz ideme všetci von do parku (bolo krásne slniečko – začiatok júna alebo koniec mája) a budeme sa hrať. A tak po hodnej chvíli vypratali

deti von a ja som ostal sám a pustil som sa do roboty.

Ako tak maľujem, tu sa vystrčí spoza oltára čierna kučeravá hlávka – očka ako dva uhličky – poobzeral sa, či náhodou neostala vnútri nejaká zabudnutá učiteľka, a keď videl, že je všetko v poriadku, vytiahol sa spoza oltára von. Postavil sa dva kroky za mňa (práve som maľoval toho veľkého Krista), pozerá hore ako do oblohy, lebo meral najviac 60 cm a mal, ako mi povedal, tri preč, ale o mesiac budem mať štyri, že? To „že“ malo znamenať, že už má štyri, a teda je dost' veľký na to, aby mohol vážne so mnou hovoriť o vážnej veci, ako mi povedal, a dodal: „Naozaj ti môžem povedať pravdu, čo si myslím o tvojom obraze? Neuraziš sa, pravda?“

(Pokračovanie na 9. strane)

Niet objavu, ktorý by sa nedal a nezneužil na vojenské ciele. Problém je v tom, že hranica medzi obranou a agresivitou je pomerne nejasná. Ideológia a propaganda za účasti historiografie a ďalších spoločenských vied sa už postarajú o to, aby sme uverili, že iného východiska niet a nebolo.

Keď vedci nahliadli do ľudskej DNA, bolo iba otázkou času, kedy sa to nahliadnutie stane experimentovaním. A tak začali vznikať ošípané s ľudským mozgom, kadejaké ovce s ľudskou DNA, vznikali rozličné umelé živé orga-

## Predplatné

TEODOR KRÍŽKA

nizmy. Napr. po havárii ropného tankera v Mexickom zálive bola na boj s ropnou škvrnou vypustená laboratórne vyrobená baktéria, ktorá bola schopná škvrnu odstrániť. Chyba lávky je v tom, že baktéria spolu so škvrnou nevynula, ale začala si hľadať novú potravu. Uvádza sa, že odvtedy sa delfíny začala vrhať na breh a hromadne páchať samovraždu, že kúpajúci sa ľudia začali dosťávať alergie a rakovinu. No a aby toho nebolo málo, že túto baktériu unáša Golfský prúd k európskym brehom.

Iným varujúcim javom sa stal umelo vytvorený komár, ktorý začal šíriť maláriu. Objavujú sa aj osobitné vírusy, ktoré neustále mutujú, takže sa dokážu vzoprieť aj vakcínam, ktoré sú schopné ich v ľudskom organizme potlačiť.

Po prvý raz od tzv. španielskej chrípky sa objavil úkaz, ktorý okrem Afriky zasiahol všetky kontinenty. Nazvali ho epidémiou koronavírusu. Venuje sa mu nezvyčajná pozornosť aj napriek tomu, že na obyčajnú chrípku ročne umiera okolo jedného milióna ľudí. Navodzuje to dojem, že nejde o výsledok prirodzenej mutácie, ale o čosi viac. Akoby to boli prvé globálne manévry pred skutočnou biologickou vojnou, ktorá, zdá sa, posielala jadrové zbrane do praveku. Ukázalo sa, že je veľmi jednoduché otočiť záujem celých národov k jedinému problému - ako si zachovať vlastný život. Medzitým hrozí kolaps celých výrobných odvetví, znehodnotenie ekonomík a jednotlivých mien. Že zadĺžení ľudia sa môžu masovo ocitnúť na ulici pre neschopnosť splácať úvery na bývanie a pod.

Samozrejme, karanténa, ktorá bola vyhlásená, môže ovplyvniť aj vydávanie Kultúry, pretože ju kvôli obmedzenému stánkovému režimu nebude mať kto predávať. Prosím vás preto, predplaťte si Kultúru v Slovenskej pošte. Je to úplne jednoduché. Stačí napísať e-mail so žiadosťou o predplatné pani referentke Slovenskej pošty:

Ganisinova.Renata@slposta.sk

# Ako sa liberálny fanatizmus demaskoval

Liberáli sami o sebe tvrdia, že sú tolerantní, mierumilovní, rešpektujúci, humanistickí, no jednoducho samé superlatívy. A možno takí aj naozaj sú, ale zdá sa, že len medzi sebou. Naopak, voči ľuďom, ktorí nezdieľajú ich liberálne názory neraz prechovávajú skutočnú nevráživosť.

Parlamentné voľby nedopadli podľa predstáv liberálov, veď koalícia Progresívne Slovensko a Spolu, ktorá sa samoľúbo pasovala do pozície premiárskej strany, sa napokon ani nedostala do parlamentu. Peniaze, drahé marketingové agentúry a masívna podpora spriaznených médií, nestačili liberálnym lídrom na to, aby zasadli v parlamente. Naštvaná liberálna „elita“ vo svojej frustrácii zo seba vyliala to najhoršie. V duchu svojho volebného hesla, ktoré znelo „Poďme do nich“, zaplavili internet na-

dávkami, kde konzervatívnych voličov označovali za „zadubencov“, „bigotůkov“, „katolíckych talibancov“ a podobne.

Známy zástanca voľných potratov Róbert Mihály začal ihneď zvolávať demonštráciu, ktorá mala byť namierená proti „konzervatívnym tmárom a kresťanským fundamentalistom v novom parlamente“. Zdá sa, že liberálnym aktivistom rešpektovanie výsledkov demokratických volieb asi nič nehovorí. A pritom práve voľby sú vyjadrením slobodnej vôle občanov, a preto by mali byť všetkými stranami rešpektované.

Avšak priznať porážku a čestne uznať výsledky volieb je pre liberálov veľmi ťažko stráviteľné. Radšej začali okolo seba kopať. A poriadne si do slovenského národa koplá aj LGBTI aktivistka Hana Fábry, ktorá

na sociálnej sieti napísala, že by „dala prednosť tomu, keby Slovensko zmizlo z mapy sveta aj s jeho bohobojným národom“. Tá nenávisť, ktorá sála z týchto výrokov naozaj ukazuje, čo by liberálni extrémisti spravili so svojimi názorovými oponentmi, keby sa im naskytla možnosť. Toto je už naozaj čistý fanatizmus, z ktorého behá mráz po chrbte.

Frustrácia z volebného neúspechu odryla zmysľanie predstaviteľov krajne liberálneho prúdu a ukázala ich pravú tvár. Každý, kto nezdieľa ich pohľad na svet je pre nich automaticky nepriateľom. Prosím, uvedomme si, že tento progresívny liberalizmus, sa zmenil na agresívny liberalizmus. A v tomto kontexte je možno aj dobre, že sa liberálni aktivisti takto demaskovali a odhalili svoju pravú tvár.

MARTIN BELUSKÝ

## Aaronova pomsta?

Predseda SaS Richard Sulík sa vyjadril o poslancovi Smeru Ľubošovi Blahovi, ktorý bol presadzovaný Smerom na post predsedu Ľudskoprávneho výboru NR SR, že je koronavírus a treba ho izolovať od spoločnosti. Spolu s Igorom Matovičom preto jeho kandidatúru nepodporia.

Tým dochádza k bezprecedentnej situácii, keď vládna koalícia blokuje kandidáta opozície na post predsedu výboru NR SR, určený opozíciou.

Richard Sulík sa okrem iného „preslávil“ škandálom Sasanka, keď najmenej trinásťkrát vo svojej vtedajšej funkcii Predsedu NR SR konšpiroval na raňajkách s mafiómom Kočnerom. Pri tom bol Sulík dokonca nafilmovaný! Ak by bol pán Sulík tak usilovne navštevoval hodiny klavíra, ako sa stýkal s mafiómami, bola by slovenská hudobná scéna nepochybneobohatená o ďalšieho klavírneho virtuóza!

Vzniká logická otázka, či by nemala byť skôr izolovaná osoba, ktorá sa dopustila flagrantného a závažného zneužitia funkcie verejného činiteľa?

Poslanec Ľuboš Blaha zasa svojho času ako člen parlamentného výboru Rady Európy dostal list od americkej ambasády, v ktorom mu istý Aaron Singlettery oporúča, aby ako delegácia neschválili navrátenie hlasovacích práv Ruskej federácii, pretože je to zlý signál ohľadom ruskej agresie. Ľuboš Blaha na tento list reagoval tým, že je poslancom NR SR, je viazaný konať v súlade so svojim vedomím a svedomím a vyzval menovaného amerického činiteľa: Aaron, takéto listy mi viacej neposielaj!

Ľudí ako Ľuboš Blaha treba izolovať od spoločnosti,“ tvrdí predseda koalície SaS Richard Sulík poslancovi Smeru, ktorého sociálni demokrati navrhli na post predsedu Ľudskoprávneho výboru parlamentu. „To je koronavírus,“ vyjadril sa o Blahovi Sulík.

JÁN DANCER



Kresba: Andrej Mišanek

## Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: [Ganisinova.Renata@slposta.sk](mailto:Ganisinova.Renata@slposta.sk)

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

# IBAN

# SK69090000000000170427664



Jeden z najväčších duchovných otcov Indie Mahátma Gándhí niekedy napísal že „Civilizácia je taká, že stačí byť trpezlivý a ona sa zničí sama“. (Viliam Buchert, RE-FLEX, Všetky cesty vedú do...). Slová, ktoré vyslovil, sa v týchto dňoch nad nami vznášajú ako tieň, a preto ani nemusíme venovať pozornosť novému seriálu, ktorý sa objavil na Netflixe „Globálna pandémia“. Denné stretnutia so skutočnou realitou pociťujeme a prežívame sami na sebe. A tak napätie,

nápomocné v transformovaní nášho bytia. „Evolučná civilizačná pandémia“, ktorej cieľom bolo programovať obsahy a žiaduce obrazy tzv. „In Jednotlivca s vyžadovými prejavmi jeho individuálnosti“ sa dostala do konfrontácie s tou súčasťou. Vírovou. Toto konfrontačné stretnutie každému z nás nastavuje zrkadlo. Pohľad doň nám pomáha odhaľovať „pravosť nášho bytia“ a existencie ako takej. Často nie našej, ale skôr tej, ktorú nám implementovali z exteriérov Tvorcovia, ktorí

dňoch majú pre nás význam. Už len tým obyčajným opýtaním sa „Ako sa máš“. Ľudskosť, ktorá sa potlačila hyperbolickým zdôraznením významu a dôležitosti technologickéj civilizácie samá možnosť v týchto dňoch vrátiť sa do medziľudského priestoru, z ktorého bola vytesnená. I napriek tomu, že vírus „nemáme vo svojich rukách“, ako ľudia sme dostali príležitosť obnoviť niečo čo nám v zvládání tejto pandemickej krízy môže byť užitočné.

V „Corona čase“ môžeme zistiť,

# Koronavírus ako príležitosť

strach a všetky tie neprijemné emocionálne záťaž, ktoré v nás takéto seriály vyvolávajú nesledujeme z pohodlia najmodernejších sedacích súprav, v ktorých predsa len cítíme bezpečie a istotu. Veď „hrôzy“ sa predsa odohrávajú mimo nás. Súčasnou nám však už neprísúdila rolu pasívnych svedkov a pozorovateľov, v ktorej máme možnosť prežívať vizualizované „neprijemno“ a zároveň si vychutnávať prítomnosť prežívajúce bezpečie. Stali sme sa priamymi účastníkmi a aktérmi prebiehajúcej pandémie. Môžeme porovnávať a zisťovať rozdiely v emočnej a mentálnej fikcii s emočnou a mentálnou realitou. To situáciu a naše účinkovanie v nej mení.

V skutočnosti sa stalo to, čo sa dalo tušiť, že sa stať môže. Len sme si to v stave narcistickej civilizačnej samolúbosti nechceli pripustiť a vytesňovali sme takéto situácie na hranice horizontu za ktorým sa sprítomnila a odhalila naša bytostná neistota a u mnohých bolo odhalené aj ich mentálne prázdno (usporadúvanie Corona party v Nemecku sa ináč nazvať nedá.) Je potešujúce, že tento scenár globálnej demencie „nevkročil“ do nášho priestoru a my sme sa nestali jeho imitátormi, ako to máme často vo zvyku. Len aby sme v niečom nezaostali a aby sa o nás nerozprávalo akí sme spiatocnícki a neliberálni. Možno máme šancu na rýchlejšiu resuscitáciu dospieť a dozrieť, k sebauvedomeniu, že infantilnosť nemožno zaradiť do kategórie civilizovanej Dospelosti i napriek tomu, že obraz „liberalného správania“ to umožňuje a toleruje. Môže ho klasifikovať ako istý prejav sebavyjadrenia „svojskej“ slobody, lebo diskriminácia prejavov je v tomto novovytvorenom civilizačnom móde nežiaduca. I keď patrí do kategórie regresu, potláča asi „autentický vývoj“. Evolúcia môže nabráť aj takýto regro-smer.

Fenomén narcistickej ješitnosti a pocitov výnimočnosti, ktorým bol náš civilizačný vývojový model programovaný, sa na chvíľu dostal do izolácie. Naša celebrity indiividuálnosť ostala zaskočená. Občas sa totiž stane, že do našich životov neočakávane priletí „čierna labuť“ ako pomenovanie americký spisovateľ Nassim Nicholas Taleb vo svojej knihe s týmto titulom neočakávateľné udalosti, ktoré pritom menia naše životy. Tieto nečakané, či (ne)očakávané) udalosti nám môžu byť

určujú čo je správne a čo už nie. Čo je žiaduce a čo patrí do smetných nádob. Pomáha nám diferencovať „hranú autentičnosť“ s autentičnosťou prirodzenou, teda tou pravou, ktorú často vytesňujeme alebo potláčame. Začali sme žiť časa v ktorom sa oddeľuje „zrno od pliev“, ako hovorí jedno slovenské porekadlo. Možno nastal čas hľadať zmysel, a duchovnosť, vnútorný sebanaplnňujúci obraz nášho bytia. Psychológ Carl Jung pomenoval túto cestu hľadania a sebanaplnňania individuáciou. Je to cesta k objaveniu plnej a pravej individuality a symbolu „vlastného JA“. Je vhodné zdôrazniť to vlastné JA, lebo v čase globálneho civilizačného módu sa zdá, že sme sa naučili existovať a prežívať v tých „prepožičaných“. „Každý je tým druhým a nikto sám sebou“ (M. Heidegger). Samozrejme úžitok z tejto formy zamyslenia to môžu mať tí, ktorí si v sebe ešte uchovali zvyšky pokory a sebaucty. Pre mnohých však symbolom zmyslu bytia a individuálnej zrelosti aj naďalej ostanú preplnené nákupné košíky a značkové oblečenie. Každý má možnosť byť tým pre akú alternatívu sa rozhodne.

Karanténny čas je pre nás možnosťou zhodnotenia a prehodnotenia aj takých obyčajných samozrejmostí, ako je trávenie času. Zistíme, že čas, ktorý máme k dispozícii nemusíme venovať nákupným strediskám, bezmyšlienkovitým prechádzaním sa a „klzajúcim“ zrakom hľadieť veci, ktoré síce nepotrebujeme, ale bolo by vhodné ich vlastniť, lebo ich majú aj iní. Izolovanie síce nie je príjemné, ale aspoň vedie k zisteniu, že ak nič nemám, nič sa nedeje, naďalej existujem. Som a zistím, že sa dá byť aj bez ošatenia, ktoré sa nachádza pod reklamným spotom „ak ich nemáte, tak akoby ste neexistovali“. Vy sa neprestávate diviť. Viete existovať aj bez nich. MAŤ alebo BYŤ dve alternatívy nášho bytia. Čas, v ktorom momentálne existujeme nám teraz ticho našepkáva čo je pre nás hodnotnejšie a dôležitejšie.

Spoločným menovateľom týchto dní je potenciaálne ohrozenie nás všetkých. Dominujúcou emočnou konštantou sa stal strach. Entity, ktoré nás paradoxne môžu viesť a priviesť na cestu uvedomenia si hodnoty tých druhých. Hodnotové videnie iných a zhodnotenie toho druhého je možnosť uvedomenia si, že nielen my sme tí NAJ... Môžeme prehodnocovať aj hodnotovú dôležitosť iných, ktorých sme doteraz „nevideli“ a v týchto

či Obyčajnosť, napríklad rešpekt a úcta k druhému sa stala nedostatkovým artiklom. A ak je to tak, môžeme sa pokúsiť o zmenu. Znovuobjavenie Obyčajnosti. V časoch pred týmto pandemickým zavírením sme na ňu zabudli a začali ju považovať za zbytočnú záťaž. Neposúvala nás v našich kariérnych rastoch ďalej. V týchto dňoch sa môže stať podporným prostriedkom pre zvládanie epidemickej záťaže pre mnohých z nás, tak ako aj my ňou môžeme podporiť iných. Krízové situácie môžu prispievať k reparácii postojových schém. Ten, koho sme považovali „v normálnom čase“ za konkurenta, či prekážku v dosahovaní našich Ego cieľov teraz môže byť zasa človekom, lebo nám napríklad doniesol t. č. nedostatkový tovar - ruško. Bolo to pre nás nečakané, ale o to príjemnejšie zistenie. Napríklad aj to je jednou z foriem prejavu Obyčajnosti.

Proklamovanú hyperindividualizáciu v správaní môžeme transformovať do sociálnejších podôb a obrazov. Je to paradoxné, ale tento zakvírený priestor je jeden z mála okamihov v ktorom sme si všetci rovnocenní. Už sme ju prestávali vidieť. Význam statusových a hierarchicky štrukturovaných VIP lôží sa aspoň v prítomnom čase stratil. Onemocnieť môže každý. Príkladom je dosť. Takže aj Nadľudia môžu prežívať jeden strach a jedno obyčajné ohrozenie tých obyčajných a bežných ľudí od ktorých sa vzdialili a možno preto prestali vnímať ich bežné potreby a starosti. Majú čas a priestor vrátiť sa a byť chápavejší a citlivejší. Je čas na vzájomné zblíženie.

Koronavírus nás možno prinúti rozmýšľať o žití našich životov. Život totiž nie je len o nalinkovaných aplikáciách programujúcich naše bytia, o štruktúrach excelových tabuliek, najnovších typoch i-phonov. Nie je o statusových priepastiach. A nie je až tak predvídateľný a kontrolovateľný, ako sme si to v tej našej digitálnej civilizácii začali namýšľať. Je stále nepredvídateľný. Avšak aj užitočný. Dal nám čas na premýšľanie a prehodnotenie. Nie stále to musí takto dopadnúť.

Tak držíme si navzájom prsty, lebo možné je aj to, že opojení „vířazstvom“ sa vrátíme späť k „včerajšku“ a prídeme zasa novému vírusu, nová panika a nové ohrozenie.

História to potvrdzuje.

IVAN BINDAS

# Mäkký imperatívny mandát

Imperatívny poslanecký mandát znamená, že poslanec parlamentu po opustení svojej strany musí opustiť parlament. Mandát, získaný vo voľbách, je majetkom politickej strany, neviaže sa na osobu poslanca. Nie je to demokratický inštitút, pretože posilňuje partokraciu, ale na Slovensku by sme mali zaviesť inštitút mäkkého imperatívneho mandátu, ktorý by demokraciu u nás upevnil.

Vo volebnom období 2016-2020 jedným zo základných znakov NR SR bola politická promiskuita poslancov. Poslanci opúšťali strany, za ktoré boli zvolení, zakladali nové, niektorí za jedno volebné obdobie zmenili politické tričko aj dvakrát. Ako rarita je politická strana Siet', ktorá r. 2016 vo voľbách získala 10 poslaneckých mandátov, ale všetci 10 poslanci ju opustili a Siet' prestala v parlamente existovať. Na konci volebného obdobia, v januári 2020, podľa môjho prepočtu 37 poslancov malo za sebou politický prestup, čo predstavuje 25% - ný podiel z celkového počtu 150! Za presnosť svojho výpočtu sa nemôžem zaručiť, pretože ak jeden poslanec prestúpil dvakrát, bolo takých niekoľko, bol to jeden prestup, alebo dva prestupy? Preto sa to zle počíta, a preto určite nájdete aj iné čísla. Horšie je však to, že poslanci zakladali nové politické strany, alebo vstupovali do už existujúcich. Výsledkom bolo, že vďaka tejto "iniciatíve" poslancov sa nám v NR SR zjavilo 9, slovom deväť politických strán, ktoré neprešli voľbami! Sedem politických strán dokonca pred voľbami v r. 2016 ani neexistovalo: Spolu, Progresívne Slovensko, Za ľudí, Hlas ľudu, Maďarské fórum, Kresťanská únia a Dobrá voľba. Demokratická strana, v poradí ôsma, síce pred voľbami existovala, ale len ako prázdna politická schránka, deviatou stranou bolo KDĽ. Najmenšiu politickú stabilitu, popri zaniknutej Sieti, preukázali kluby Obyčajných ľudí, ktorí prišli o 9 poslancov a SaS, ktorá prišla o 10 poslancov. Parlament svojim zložením už vôbec neodrážal výsledok volieb. Takýto vývoj je hlboko nedemokratický, pretože fakticky negoval parlamentné voľby aj ich zmysel. Ako môže mať parlamentné zastúpenie strana, ktorá neprešla voľbami? Legislatíva tu očividne zlyháva, teoreticky by sme mohli mať pri 150 poslancoch v parlamente 150 strán!

Inštitút mäkkého imperatívneho mandátu by znamenal, že poslanec môže opustiť politickú stranu, za ktorú kandidoval a na kandidátke ktorej sa do parlamentu dostal, ale musí zostať ako nezávislý, t. j. nemôže vstúpiť do inej politickej strany, a ani nemôže novú politickú stranu založiť počas svojho poslaneckého mandátu. Ináč sa nám

pokojne môže stať, že zrazu sa nám v súčasnom parlamente objavia strany, ktoré vo voľbách neuspeli, trebárs KDĽ, Progresívne Slovensko, či nejaká maďarská etnická strana, alebo strana, ktorá ešte len vznikne a dnes o nej ani netušíme. Obyčajní ľudia a SaS so svojimi nestabilnými klubmi sú dnes vládne strany. Obávam sa, že na to nebudú mať vôľu a namietať budú samozrejme tým, že aj mäkký imperatívny mandát by obmedzoval ich ľudské práva.

ŠTEFAN PAULOV



Kresby: Andrej Mišanek





„Pán Čarnogurský, Vy ste najdrahší občan tejto republiky. Stodvadsať ľudí zamestnávajú, ktorí Vás a Vašu rodinu sledujú,“ povedal nášmu otcovi pri jednom policajnom výsluchu major Marták.

„Budte mi za to vďační!“ zareagoval otec rázne, ako vždy. „Inak by predsa museli ísť kravy pást. Veď čo inšie vedia robiť, aby sa užívali?“

Jeho priateľ, Fredo Engelman, ktorý sa mu cítil zaviazaný vďakou, lebo náš otec ho za vojny vytiahol na popradskej stanici z transportu do Osvienčimu, pravidelne mu prinášal dôverné informácie z ŠtB. Fredo totiž dokázal byť na obidvoch stranách barikády súčasne. Povedal mu raz: „Vieš, Paľo, oni si ťa pochvaľujú, že si jediný, kto sa ich nebojí. Všetci ostatní prichádzajú na výsluchy roztrásení, bledí, až im samým je to už protivné. Debatovať s tebou, to je pre eštabákov príjemná zmena v ich nudnom zamestnaní.“

Samozrejme, takáto situácia bola možná až v období normalizácie, v 70. rokoch. Otec mal za sebou aj iné, stalinské obdobie: leopoldovský žalár v 50. rokoch, kedy výsluchy prebiehali pod vedením sovietskych licačevovcov, povestných brutálnymi metódami. Ani tými ho však nedonútili k výpovediam, aké si želali.

„Čo ťa nezlomí, to ťa posilní, - hovorí príslovie. Nášho otca tie neustále útoky posilňovali do takej miery, že im bol rád. Hovorieval: „Útočia do nás, ľudákov, lebo sa nás boja.“ Tento postoj si nepochybne vypestoval už v detstve, pri pasení oviec a kráv na hrebeňoch Spišskej Magury, kde sa na malých pastierikov skoro denne valili z protiahlých Belianskych Tatier strašidelné čierňavy, hromy a blesky. Nedalo sa pred nimi zutekať, lebo dobytok bolo treba pást až do západu slnka a kravy si také počasi, sprevedzané prudkými lejakmi, vôbec nevšimli. Práve naopak, pásli sa pri ňom s chuťou, lebo ich neprenasledovali muchy. Pastierici prečkávali dážď a búrky pod konármi smrekového lesa, s istotou, že obloha zakrátko zase zmodrie a lúky sa zajagajú v priateľskom jase slnka. Takto vnímal náš otec aj v dospelosti život: s presvedčením, že „po každej búrke sa znova vyjasní“.

V goralskej dedinke Malej Frankovej, kde vyrastal, boli deti v neustálom kontakte so psami. Tí boli potrební na ochranu stád proti medvedom a vlkom, ale štekali aj na všetkých okoloidúcich. Preto bolo zaužívané, neprestajne mať v ruke palicu. Aj to si otec preniesol do života a prízvukoval každému: „Na psa treba palicu“. Túto zásadu uplatňoval v prenesenom význame hlavne voči eštabákom. Mal pravdu, boli to poslušní strážni psi v službách cudzej moci, Sovietskeho zväzu, ktorý ovládol geopoliticky dôležité územie strednej a východnej Európy. Darovali mu ho Spojenci na Jaltskej konferencii vo februári 1945. Stalin si potreboval podmanené národy ešte aj vnútorne skrotiť, pretaviť na svoj totalitný systém. V prípade Slovákov to skrotenie nahrávalo Prahu do kariet.

V prvej polovici 20. storočia sa za rovnoprávnosť Slovákov s Čechmi a za našu kresťanskú i národnú identitu účinne zasadzoval kňaz Andrej Hlinka. Zásadou „Za Boha a za národ“ dokázal zapôsobiť na najširšie masy. Pre katolíckych politikov, akým bol i Pavol Čarnogurský a jeho najbližší priateľ Karol Sidor, bol Hlinka vzorom a najväčšou

osobnosťou slovenských dejín. Ale po strate našej samostatnosti a nastolení komunizmu sa on stal v podaní štátnej propagandy, hoci už posmrtné, synonymom najhoršieho zla, ktoré bolo treba Slovákom vytĺcť z hlavy i zo srdca. Novinárov, ktorí sa dali do výnosných služieb tejto propagandy, hodnotil náš otec českým výrokom, že sú to „svině pod hradem chrochtající“. (V stredoveku totiž v hradných priekopách chovali svine na odpadkoch jedla, vyhadzovaných rovno z okien.)

Zhodou rušných vojnových udalostí sa Hlinkov portrét zo Sidorovej pozostalosti ocitol nad písacím stolom Paľa Čarnogurského.

Keď mu ho odtiaľ po domovej prehliadke 8. novembra 1976 odniesla ŠtB, nášho otca to veľmi ranilo. Po prepustení z vyšetrovacej väzby, kam ho odviekli rovno z pracoviska, našiel doma vyrabovaný písací stôl a prázdnu stenu nad ním. Vtedy sa možno prvý raz v živote rozplakal. „Nie je to slabosť, ale láska ku všetkému, o čom som zhromažďoval záznamy, ktoré som teraz, po návrate z väzenia, vo svojej izbe nenašiel“ povedal nám. Náš syn, v tom čase 19-ročný Janko Slivka, ktorý pri narodení dostal podľa vôle svojho otca meno Ľubomír, (čo mu spôsobuje komplikácie, lebo nikto ho tak nevolá, má to len v štátnej matrike), ho utešil: „Neplač, dedko, ja som v horolezeckom oddiele, chodím do Tatier pomáhať Horskej službe a dám si vyrobiť odznak s nápisom HSLS. Venujem ti ho. Môžeš s ním všade chodiť a keď ťa policajti zastavia, že nosíš odznak Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, povieš im, že to je skratka: Horská služba Ľubomíra Slivku.“

Tento úprimný návrh Pán Boh ešte znásobil. Namiesto odznaku doprial nášmu otcovi pričinením samotných eštabákov, ktorých použil ako nástroj svojho riadenia, niesť po bratislavských uliciach krásnu olejomalbu Andreja Hlinku, zhotovenú podľa jeho fotografie ruským maliarom Maľcevom pre Sidora v Ríme pred 35 rokmi. Lebo v polovici apríla 1978, po viacerých apelovaniach otec dostal výzvu, aby si prišiel po obraz na Drieňovú ulicu. Prokurátor rozhodol o jeho vrátení, keďže nie je potrebný pre ďalšie konanie.

Pri odovzdávaní mu ho eštabáci chceli zabaliť. Ale on to energicky odmietol. Povedal im: „Od vás zlodějov neprijmem nič, ani papier! Vy ste mi obraz z domu zobrali, tak mi ho teraz aj odvezte domov“. Zrejme ich rozčúlil. Npor. Stacha vzal obraz, strčil mu ho do rúk a takmer ho vytlačil von na chodbu. V sprievode príslušníka zišli výťahom na prízemie a otec bol o chvíľu aj s Hlinkom na ulici.

„Objemný obraz som vzal dôstojne do rúk, zdvihol ho pred seba čelom dopredu a o chvíľu som zistil, že som na čele malého sprievodu ľudí, ktorí išli okolo mňa i za mnou a vzrušene sa medzi sebou rozprávali. Počul som

slová obdivu, že akýsi pán priamo pred sídlom polície nesie obraz Andreja Hlinku, a čo to má znamenať? – Táto malá manifestácia náhodných chodcov neušla pozornosti policajnej hliadky, ktorá práve prechádzala v aute okolo nás. Zacistili výnimočnosť chvíle, ktorá sa tu už roky nestala. Vystúpili z auta a smerovali rovno ku mne. Dvaja príslušníci ma oslovili: „Občan, ukážte nám svoj občiansky preukaz!“ – Súčasne vyzvali ostrejším hlasom ľudí okolo, aby sa okamžite rozišli. Zobrali ma aj s obrazom a dôležito viezli naspäť na Drieňovú ulicu, odkiaľ som bol len pred malou chvíľou s obrazom vyho-

napisom v hornej časti: Andrej Hlinka – vodca slovenského národa. Hlúčik ľudí sa zväčšoval, až znova upútal pozornosť prechádzajúcej motorizovanej hliadky.

Scéna sa zopakovala ako v zle napísanej hre. O chvíľu sme boli znova na Drieňovej a znova musel npor. Stacha riešiť situáciu. Ušli sa mi aj nadávky, že celú túto scénu som si schválne vymyslel, aby som spôsobil pouličné poburovanie: „Pán Čarnogurský, vy ste fašista! A viete, čo je fašizmus?“ – „Viem,“ odpovedal som mu: „Minulú nedeľu jeden učiteľ v Žiline išiel v nedeľu do kostola. V pondelok ho prepustili

disidentov ešte pred svojim zatknutím. Naša prezdie-ravá mama ich naukladala do krabíc od kockového cukru, zalepila a u-ložila medzi potraviny v kuchynskej skrinke. Keď toho 8. novembra eštabáci dôkladne prehliadali celý byt, držali v rukách aj tie krabice. Hfkali nimi, ale nenapadlo ich, že môžu obsahovať aj niečo iné, než kocky cukru. Vajnský dôvtip našej mamy tak zachránil výzcný materiál, ktorý potom manželka Laukovi prepísala z kaziet na papier. Po redakčnej úprave Dr. Jitky Madarasovej z neho vznikla v r. 1997 v spolupráci vydavateľstiev Petra Smolíka a Mi-

# Vrátili mi obraz Hlinku



dený. Zaprotestoval som, vlastne žartom: „Páni, ja už tu nebývam, keď ma už niekam veziete, tak teda domov na Kutuzovú!“ – Zrejme si mysleli, že si ich doberám, a odvrkli: „My nikomu nebudeme robiť taxikára, poburujete s obrazom na ulici, tak pôjdete tam, kam patríte, na Drieňovú!“

Presvedčenie tejto hliadky dostalo už o chvíľu sprchu v centrále, kde aj na vrátnici vedeli, ktorý útvar ma s obrazom poslal domov, s neuváženým rozhodnutím: - Porad si sám! Privolaný npor. Stacha mal zrejme stále dosť zlosti proti mne, aby ma ani po takejto príhode nedal odviezť domov. Dostalo sa mi poučenia, že obraz nemám niesť pred sebou, ale obrátený k sebe a presunúť sa domov, ako viem. Poslúchol som radu vyšetrovateľa, otočil som obraz, vonku som si ho vyložil akoby na chrbát a vybral sa znova po krížnych cestách smerom k Trnavskej a Vajnorskej. Kto pozná Bratislavu, vie, že tadiaľ nevedie žiadna priama linka autobusu a tobôž nie električky. Moja nová poloha nosiča Hlinkovho obrazu o chvíľu vyrobila novú procesiu zvedavcov, ktorí si na mojom chrbte obzerali majstáttny portrét s dobre viditeľným

zo zamestnania. Tak to je podľa mňa fašizmus.“

Ale Stacha zrejme už pochopil, že ak pôjdem domov peši, nemôže sa stať nič iné, než že ma aj po tretí raz dovezú na Drieňovú. Vydal preto príkaz, aby služobná Volga odviezla Čarnogurského aj s obrazom domov na Kutuzovú.

Nastala historická chvíľa, keď policajná Volga zastala pred našim domom, už zakrytým zeleným listím gaštanov, čo lemujú Kutuzovú ulicu. Hlinku privítala jarná zeleň a po pár metroch a schodoch aj moja Kristínka. Rozžiarená ma vítala, otvárala dvere do mojej pracovne, kde som zavesil obraz na prázdnu stenu. Svojím vážnym pohľadom vyvolal slzy v mojich očiach. Aspoň takto sme zaznamenali prvú porážku komunizmu a jeho hlúpych nohsledov.“

Šťastný otec, zahľadený do Hlinkovej rozhodnej tváre, začal znova písať o všetkom, čo mu eštabáci zhabali: detail za detailom z udalostí pohnutých dejín Slovenska v 20. storočí. Oporou mu boli pritom aj magnetofónové záznamy na kazetách, spolu vyše 40 hodín, ktoré nahovoril za pomoci mladých

chala Vaška kniha Svedok čias. Ostala spolu s memoarmi jeho priateľov: Jána Balku, Karola Sidora, Gejzu Medrického, Jána Mikulu, Alexandra Macha, Jána Okáľa, Mikuláša Šprinca, Petra Zaťku, Msgr. Jozefa Kapalu a ďalších, vzácnym historickým dokumentom pre národ, ktorý náš otec bezhranične miloval.

Po prepustení z vyšetrovacej väzby napísal aj ďalší rukopis v rozsahu skoro 600 strojom klepaných strán. Písal ho v domnienke, že svoj bohatý archív materiálov, zhabaných v novembri 1976, už nikdy neuvidí. Dvojdielny rukopis potom ukryl u príbuzných na Spiši. Ležal tam pod zemiakmi v pivnici 33 rokov, aby ho v žiadnom prípade nezhabala sľediť ŠtB. – Otec sa síce dožil Nežnej revolúcie (verejnosť ju dnes nazýva Nežným prevratom, lebo eštabáci v nej poprevracali kabáty), - bol to ďalší radostný deň v jeho živote, - ale ku zverejneniu svojho rukopisu sa už nedostal, lebo sa s plnou vervou zúčastňoval na udalostiach novej, nádejnej etapy slovenských dejín. Od prvých chvíľ slobody horlivo presviedčal najmä mladých o potrebe samostatnej Slovenskej republiky. To sa potom navzdory mnohým skeptikom aj stalo. 1. januára 1993 Slovenská republika znova vstúpila do dejín, aj so svojou zástavou a znakom dvojkříža, ktoré boli dovtedy vyše polstoročia prísne zakázané ako symbol slovenského národného povedomia. Päť dní predtým, 27. decembra 1992 Pavol Čarnogurský zomrel vo veku 84 rokov, ale už s vedomím, že jeho idey budú zakrátko naplnené. Archív mal vtedy už tiež doma. Nová vláda mu ho vrátila, keď sa jeho syn, JUDr. Ján Čarnogurský stal jej podpredsedom. A dlho ukryvaný rukopis vyšiel v nakladateľstve Kalligram v Bratislave roku 2013 pod názvom Súboj s komunizmom. – V bratislavskom parku uprostred Ružinova sa dnes na okoloidúcich otcovsky usmieva tvár Andreja Hlinku z busty zhotovenej podľa obrazu, ktorý Pavol Čarnogurský kedysi niesol ružinovskými ulicami. Do večnosti odchádzal so slovami svojho patróna, apoštola Pavla, ktorého si nesmieme vážiť a vzývať: „Dobrý boj som bojoval, beh som víťazne dokončil.“



# Stopäťdesiat rokov od Prvého vaticánskeho koncilu



Na príhovor prvého slovenského prezidenta Dr. Jozefa Tisa (+18. 4. 1947) bol zázračne uzdravený mladý muž. Prípad už bol odovzdaný cirkevnej vrchnosti. Mnohí vieme, že prezident bol potupne popravený z nenávisť stúpcami čechoslovakizmu. Nevedeli mu odpustiť, že Slováci si vyhlásili samostatný štát, ktorý dokázal v ťažkej dobe fungovať aj bez Čechov. Pri tejto justičnej vražde výrazne asistovali komunisti, ktorí sa usilovali i s krvavými rukami uchopiť moc. Všemohúci Boh nevykoná zázrak na príhovor nejakého lumpa. Obdobie prvého slovenského štátu je potrebné nanovo a kriticky preskúmať. Pravdy sa nesmieme báť. Zhavranelých publicistov a pseudo-historikov, ktorí sa odvolávajú na komunistických politukov, treba poslať vyťahovať žumpu. Naše deti by sa mali učiť pravdivú históriu.

Bez EUDSKEJ TVÁRE Jozefa Tisa by nebolo ani SOCIALIZMU S EUDSKOU TVÁROU. Prezident republiky Jozef Tiso každú nedeľu vykonával v Bánovciach svoje povolanie farára. Po omši dopoludnia si vyhradil čas pre stránky obyčajných ľudí a nezávislých osobností. Každý mohol k nemu prísť. A tak prišla za ním aj nejaká rodina z Uhrovcu, aby prosila za starého Štefana Dubčeka: „...má deti, ženu, chodí do kostola...“ Za uväzneného Dubčeka sa prihovril i poslanec Slovenského snemu a trenčiansky farár Andrej Marsina: „Je poriadny človek a má početnú rodinu.“ Prezident si zo stretnutia urobil poznámky. V pondelok, keď nastúpil prezident do úradu, nechal si predvolať príslušných činiteľov a konzultoval s nimi poznámky, ktoré si urobil pri stretnutí s farníkmi a ďalšími prosebníkmi. Takto si nechal zavolať aj ministra vnútra Alexandra Macha - to s Dubčekom bude asi nejaký prechmat a žiadal jeho prepustenie. Machovi nezostalo nič iné, ako Dubčeka prepustiť. Šéf bez-

pečnosti a jeho detektívi boli roztrpčení. Celé mesiace pracovali a stálo ich veľa úsilia, kým našli archív ÚV KSS. Bol zakopaný u Dubčekovcov v kozom hnoji. Štefan Dubček bol členom III. ilegálneho vedenia Komunistickej strany Slovenska a otcov v tom čase 21-ročného Alexandra Dubčeka, ktorý od januára 1968 zastával funkciu prvého tajomníka ÚV KSS a začal presadzovať politiku socializmu s ľudskou tvárou. Bez EUDSKEJ TVÁRE Jozefa Tisa by tak nebolo ani SOCIALIZMU S EUDSKOU TVÁROU. V relácii Najväčší Slovák sa komunista Alexandre Dubček umiestnil na 6. mieste. Prezident Jozef Tiso bol vylúčený.

**ČO JE SKUTOČNE DÔLEŽITÉ?** Kedysi sme mali kňazov, ktorí žili s ľuďmi a pre ľudí. Boli to kňazi, ktorí vyšli z utlačaného slovenského ľudu. Zmysľali národne, konali sociálne. Svoju tvár neváhali nastaviť, keď hanili ich milovaný ľud. Boli verní Cirkvi i národu. Za Boha boli ochotní obetovať život a za svoj národ obetovať slobodu. Svojím príkladom dvíhali svoj ľud k dobrotivému Bohu. Ľud si ich ctil, miloval a nasledoval.

Dnes máme hercov. V bratislavských kaviarňach preberajú problémy sveta, vedia rečniť na majdanoch. Podporovať dúhové pochody, adopcie detí homosexuálnymi pármami. V nekonečných televíznych seriáloch odpútať pozornosť ľudí od skutočne dôležitých vecí. V reláciách glosovať o varení. V smotánke hovoriť: kto? Kde? s kým? a ako? a za koľko?

A potom prišiel  
KORONAVÍRUS

Verejné sv. omše sa zakázali a herci napísali otvorený list, aby im štát pomohol, lebo sú bez príjmu.

Snáď sa ľudom otvoria oči a opäť zistia, čo je v živote skutočne dôležité.

MIROSLAV VETRÍK

Keď sa v rozhovoroch vypovie slovo „koncil“, v pamäti väčšiny z nás sa vynorí spomienka na II. Vatikánsky koncil, ktorý prebiehal pred polstoročím (1962-1965) a ktorého výsledky tak výrazne poznačili každodenný život súčasnej Cirkvi. Druhý vatikánsky koncil bol však len jedným z 21 všeobecných (ekumenických) koncilov, ktoré sa doteraz v dejinách Katolíckej cirkvi konali a z ktorých každý zanechal trvalú stopu na dnešnom stave Cirkvi. Platí o aj o 20. všeobecnom koncile, ktorý prebiehal v rokoch 1869-1870 a ktorý je najviac známy vyhlásením dogmy o pápežskej neomylnosti. V týchto dňoch uplynie 150 od rokovaní a debát, ktoré eventuálne vyústili do schválenia dogmatickej konštitúcie (prvej dogmatickej konštitúcie vôbec) Pastor aeternus (z 18. júla 1870), ktorou táto náuka bola dogmaticky zakotvená do učenia Cirkvi.

Dvadsiaty všeobecný (Prvý vatikánsky) koncil zvolal Sv. Otec Pius IX. v 1868, včase, keď sa už zdalo, že era koncilov skončila. Od predchádzajúceho koncilu, ktorý sa konal v Tridente v rokoch 1545-1563 uplynulo vyše 300 rokov a to budilo zdanie stability a nemenejlivej trvanlivosti v diani Katolíckej cirkvi. Pápež Pius IX. bol však iného presvedčenia a po dlhých úvahách došiel k záveru, že doba si vyžaduje zvolanie ďalšieho ekumenického koncilu.

Kým predchádzajúci Tridentský koncil mal za cieľ presne definovať vieroučné články Katolíckej cirkvi, vytýčenou úlohou Dvadsiateho ekumenického koncilu bolo presne definovanie podstaty samotnej Cirkvi a potvrdenie základných dogmatických princípov kresťanstva, ktoré bolo vystavené útokom zo strany moderných svetských filozofií a myšlienkových prúdov (liberalizmus, racionalizmus, materializmus a pod.).

Tieto sekulárne ideológie našli svoj odraz aj vo vnútri Katolíckej cirkvi, kde pod ich vplyvom dochádzalo k názorovej polarizácii v kruhoch európskeho duchovenstva i veriacich. Od polovice 19. storočia sa tu už zreteľne vytvárali dve skupiny: liberálna menšina, ktorú predstavovali hlavne biskupi z Nemecka, Rakúska-Uhorska a časť biskupov z Francúzska a ktorá si želala určité uvoľnenie rímskeho centralizmu; a konzervatívna (ultramontanistická) väčšina, ktorá sa domáhala upevnenia pápežskej authority.

Za otca ultramontanizmu sa všeobecne pokladá laik a diplomat Joseph de Maistre, ktorý v r. 1819 (keď bol veľvyslancom Sardínie pri cárskom dvore v Sankt Petersburgu) publikoval dielo Du Pape (O pápežovi). Tam argumentuje, že pápežstvo je zdrojom všetkej authority, pretože v európskej histórii všetky cisárstva, monarchie a kniežatstvá ustanovili pápeži. Ďalej hovorí: „Nemôže jestvovať občianska mravnosť, ani národný charakter bez náboženstva, nemôže byť kresťanstvo bez katolicizmu, nemôže byť katolicizmus bez pápeža a nemôže byť pápež bez suverénnej moci, ktorá mu patrí.“

Túto myšlienku si s nadšením osvojila konzervatívna časť vyššieho i nižšieho duchovenstva a laikov, ktorí s obavami hľadeli na úpadok moci s pápežskej authority. V čase zvolania Prvého vatikánskeho koncilu táto skupina už vystupovala s konkrétnymi požiadavkami posilnenia pápežskej

právomoci. Jej poprednými a najhlasnejšími predstaviteľmi boli: anglický westminsterský arcibiskup Henry Edward Manning (1808-1892) a nemecký regensburský biskup Ignatius von Senestrey (1818-1906).

Koncil bol otvorený dňa 9. decembra 1869 a začal diskusiou schémy o viere (Defide). V otázke Božieho zjavenia otcovia koncilu pomerne rýchlo dospeli k uzneseniu, že prameňmi zjavenia je Sv. Písmo a Tradícia. Dlhšie a rozpornejšie boli výmeny názorov ohľadom postoja Cirkvi k rozličným protikresťanským filozofiám, ktoré sa vynorili v 17. a 18. storočí.

Pre duchovný a intelektuálny život Cirkvi veľmi dôležitou bola otázka vzťahu medzi vierou a rozumom. Cirkev tu chcela jasne zdôrazniť prvenstvo viery a potrebu súladu viery s rozumom. Došlo k jasnemu súhlasu, že akékoľvek teórie o rozpore medzi rozumom a vierou sú nesprávne; že rozum a viera sa navzájom dopĺňujú v harmonickej koexistencii. Tieto uzávery Prvého vatikánskeho koncilu ďalej rozvíjali pápeži pokoncilového obdobia, hlavne Lev XIII. v encyklike Aeterni Patris a Ján Pavol II. v encyklike Fides et Ratio.

Výsledky rokovaní zhŕňa konštitúcia Dei Filius, ktorá bola vyhlásená pápežom dňa 24. apríla 1870 – teda pred 150 rokmi – a pozostávala zo štyroch častí: 1. o Bohu-Stvoriteľovi, 2. o zjavení, 3. o viere, 4. o viere a rozume. Konštitúcia odmieta bludné aspekty niektorých moderných ideológií, ako bol racionalizmus (náuka o sebestačnosti rozumu, bez potreby viery), panteizmus (náuka o prítomnosti Boha v prírode a nie mimo nej) a naturalizmus (náuka, ktorá popiera všetko, čo sa nedá poznať zmyslami), materializmus a ďalšie.

Ďalšia schéma, ktorá bola pôvodne na programe, bola schéma o Cirkvi. Avšak ultramontanistická skupina otcov, vedená westminsterským (londýnskym) arcibiskupom Henrym E. Manningom prišla s návrhom, aby sa najprv rozhodla otázka pápežskej neomylnosti a pápežského primátu. Liberálna skupina koncilových otcov, vedená orleánskym arcibiskupom Felixom A. P. Dupanloupom (1802 – 1878) a mohučským biskupom Wilhelmom E. von Kettelerom (1811-1877) sa postavila proti návrhu. Bola však prehlasovaná. (Mimoichodom: v tejto skupinesa nachádzali aj niektorí otcovia z Rakúska-Uhorska, ako napr. známy chorvátsky biskup a priateľ Slovákov, Jozef J. Strossmayer a kaločský (Kalocsa-Bács) arcibiskup, neskorší kardinál Lajos Haynald).

O týchto dvoch otázkach – primát a neomylnosť – sa rokovalo v máji a júni 1870. Otázka primátu sa presadila pomerne hladko, otázka neomylnosti so značnými ťažkosťami. Napokon sa dosiahla dohoda o pápežovej neomylnosti vo veciach viery a mravov, „keď hovorí ex cathedra, j. z pozície pastiera a učiteľa všetkých kresťanov.“ Táto téza bola zakotvená v dogmatickej konštitúcii Pastor aeternus (z 18. júla 1870).

Konštitúcia bola nadšené prijatá, hoci sklamlala extrémistov na oboch stranách. Hlasovalo za ňu 533 otcov (placet), dva hlasy boli proti (non placet). Tých nesúhlasiacich otcov koncilu bolo však viacej, vyše 60. Spomedzi nich 57 prejavili nesúhlas svojou neprítomnosťou na zasadaní. V deň hlasovania sa vzdialili z Ríma. Súčasne však dali

pápežovi svoje uistenie, že sa poslušne podriadia rozhodnutiu väčšiny.

Definícia neomylnosti sa stretla so značnou opozíciou viac v svetských a nekatolíckych, než v cirkevných kruhoch. Medzi laickými odporcami vari najznámejšou postavou bol britský historik Lord Acton. Sekulárna tlač predpovedala, že dogma o neomylnosti bude príčinou rozkolu, pretože „inteligentný“ veriaci ľud ju odmietne. V cirkevných kruhoch najvýraznejším predstaviteľom nesúhlasu bol Johann J. I. von Döllinger (1799-1890) nemecký teológ a profesor cirkevných dejín na Mnichovskej univerzite. Vyslovoval obavy, že náuka o pápežskej neomylnosti odčudzí Cirkvi „všetkých hlbšie rozmyšľajúcich ľudí“. Iní disidenti predpovedali, že dogma spôsobí vnútorný rozklad a schizmu v Cirkvi.

Chvála Bohu, tieto chmúrne predpovede sa nevyplnili. Vznikli síce malé skupinky disidentov v Nemecku, v Habsburskej monarchii a vo Švajčiarsku známe pod menom starokatolíci. Pridali sa k tzv. trechtskej starokatolíckej cirkvi, latinčinu nahradili ľudovou rečou, zrušili povinný celibát, ale nijako sa im nepodarilo zapustiť hlbšie korene.

Ďalší priebeh koncilu bol nečakane prerušený vojnou medzi Francúzskom a Pruskom. Vojska sa začala 19. júla 1870, teda deň po prijatí náuky o neomylnosti a pred začiatkom debaty ďalšej schémy o Cirkvi. Vojska nielen zneistila ďalší priebeh zasadania, ale ovplyvnila koncil aj inak: najprv francúzski a po nich aj nemeckí biskupi opustili Rím a vrátili sa do svojich diecéz.

Za týchto okolností pápež pokladal rokovania neúplného koncilu za nereálne. Koncil sa už nezišiel a tak dňa 20. októbra 1870 Pius IX. bullou Postquam Deimunere odložil ďalšie zasadania „na neurčito“ (sine die). Prakticky to však znamenalo koniec koncilu. Hoci v nasledujúcich rokoch boli pokusy preniesť rokovania do belgického mesta Mechlin, plány sa nerealizovali. Formálne bol koncil zakončený v roku 1960, krátko po tom, čo Ján XXIII. vyhlásil, že zvoláva Druhý vatikánsky koncil.

Vojska sa skončila ponižujúcou porážkou Francúzska v septembri 1870. Ale už predtým – 4. augusta – Napoleon III. odvolal z Ríma francúzske posádku, ktorá ochraňovala pápežský štát pred inváziou talianskeho kráľovského vojska. Odchod francúzskych vojakov posmelil talianskeho kráľa Viktora Emanuela k obsadeniu Ríma a k pripojeniu pápežského štátu k svojmu kráľovstvu. Stalo sa tak 19. septembra 1870.

Nasledujúceho roku Rím bol vyhlásený za hlavné mesto Talianskeho kráľovstva a Viktor Emanuel preniesol svoju rezidenciu do pápežského paláca na Kvirináli. Pápež Pius IX. a jeho nástupcovia až po Pia XI. boli takmer 70 rokov (až do podpísania tzv. Lateránskych zmlúv v r. 1929) „vaticánskymi väzňami“.

Dnes je priam ironické pozorovať, aké neskutočné boli obavy mnohých odporcov dogmy o pápežskej neomylnosti. Predpovedali, že s odvolaním na túto dogmu pápeži budúcnosti budú uplatňovať svoju diktátorskú moc a nebezpečne poškodia prestíž Cirkvi. V skutočnosti však za celých 150 rokov sa privilégiu neomylnosti použilo iba raz – v roku 1950., keď pápež Pius XII. vyhlásil dogmu o nanebovzatí Panny Márie.

FRANTIŠEK VNUK



#### APRÍL SA K MÁJU BLÍŽI

Jas jari na jase listov lipy chvejivý.  
Deň poľahky za oknom plynie.  
Striebristý oblak na nebi sní.  
A razom ho máš na tvári: Tvoj úsmev.

#### ĎAKUJEM KAŽDÝ DEŇ

Aj keď nie je v našej moci  
žiť v nekončiacej radosti,  
predsa sú dni,  
keď držíme v rukách  
voňavý chlieb,  
zelená tráva znie v daždi  
a číre modré nebo  
bdie nad nami.

#### SEANSA PREMENY

Pamätám si, spomínam,  
svet bol ešte celý zaokrúhlený,  
ako jablko, ktoré nám  
v spojených dlaniach vyrástlo.

Pamätám si, spomínam,  
vkĺzli sme do rukáva noci,  
na rozkonárenú tmú  
mesiac som zavesil.

Pamätám si, spomínam,  
otvorila si stavidlo  
a voda na mlyn narážala,  
polnočné zvony vyzváňali.

Pamätám si, spomínam,  
svitanie na začiatkumarca,  
tvoje oči s hned'ouhmlovín,  
vlasy ti prvými kvetmi voňali.

A všetky povinnosti nám boli odpustené.  
V jedinej noci celé naše životy sa obnovili,  
jedným sa stali,  
novonarodeným.

#### CHVÍĽA

#### NÁJDENÁ A STRATENÁ

Na nebi plávajú biele flotily mrakov.  
Vetrík v korunách dubovtíšivo ševelí.

#### JOZEF PAUER

# Ďakujem každý deň

#### Ľahký dážď

nečujne na lístkoch liesky pristáva.  
Ako na mojich očiach  
účastne blízka dial'ava.

Mraky. V okamihu sa rozplynuli.  
Závoj slnečných lúčov les prikrýva.  
V tieni dubov deň do noci sa vkĺbil.  
Hlbivá tíš. V srdci širina.

#### Z VELEBNÉHO LESA

Čistinka.  
Otvára sa v tejto chvíli  
do neskryta poludnia.  
Taká blízkosť, taká dial'ava!  
Prenikám ňou, preniká mnou.  
Prenikavá.

#### KALVÁRIA.

Hodiny bijú.  
Času miera.  
V duši tisíc vtákov spieva.  
A za kalváriou,  
v náručí pokoja,  
duša utonula.

#### KRÁTKE BÁSNE Z DLHEJ NOČNEJ HODINY

1  
Uprostred dlhej noci ston.  
Astry a ruže  
pod oknom.

2

Obzerám sa za preludom dňa.  
Pominuteľnosť.  
Studený van.

3

Lipa v tanci znehybnela,  
rozkonárená.  
Tiaž na krku i na rebrách.

4

Ani lístie, ani farba, bez tieňa.  
Na nebi začadené  
plátienka.

5

Úžas. Strach. Bezodná samota.  
V srdci  
svetlom sa stane tma.

#### SAMOTA HLBOKÁ A POMINUTEĽNÁ

1

Súmrak.  
Kameň noci privalil  
jaskyňu dňa.

2

Srdce:  
ohnisko ticha,  
úžľab aj tôňava.



3

Ulica.  
A taký chlad.  
Odkrvené stromy, tma.

4

Niet hviezd  
ani mesiaca.  
Dych. Ty vedľa mňa:  
Milosrdenstvo.  
Obnova.

PF MMXX  
(NA NEODOSLANIE)

Pretože spojenie sa prerušilo,  
nepýtam sa prečo.  
Frflame, oklamaní, podvedení.  
Múr sme rozváľali,  
kupola nám spadla na hlavy.  
Miserere nobis ani Gloria  
v zástupoch biorobotov a maškár nezaznie.  
X: strom lásky, univerzum pravdy,  
a či už len písmeno v abecede,  
neznáma v rovnici?  
Xénie nepíšem, na host'a sa hrá okupant.

PF MMXX

Pokojný, krásny svet.  
Fanfáry radostné.  
Mesačný svit v tichu nočnej tmy.  
Motýlie krídla s podobou slnečných dní.  
X nech nie je len neznámou v rovnici.  
X je kríž, symbol univerza lásky,  
Božej milosti.

PREMENA (NOČNÁ PRIAZEŇ)

Vanutie sveta. Plachý zimný van  
prestupuje prah noci. Z okien tma  
tmou po nahých stromoch rozvešanou  
preniká. Tvoja tvár, tvoje vlasy  
na vankúši snívajú a svietia.  
Moje struny v твоjich rukách.  
Prechveli ma.  
A noc  
svetu  
sväto  
spieva.

HORÍM

Milovaná moja,  
v hlbokom mori temravy  
blúdím a mlčím.  
Nenachádzam jediné  
z priveľmi plachých slov.  
Za oknom noc  
do výšky sa dvíha.  
Zaplnila zem i nebo.  
A mňa únava zasypáva.  
Svetlo našej izby  
mesiac prehltno.  
A žravé mesto škvrcí,  
všetku tú hmotu trávi.  
Prázdne ulice: opadané kvety.  
Svietiš mi v srdci.  
A v tvojom:  
na slnko a riekú  
hľadím,  
mlčky  
horím.

AKÉSI NOVÉ PORIADKY  
NA SVET NAVLIEKAJÚ

Ticho.  
Ale také nepriezračné,  
brudné. Ani spev vtákov,  
skôr praskot. Znehybnený.  
Aj rýchly pruh je spomalený.  
Namiesto granátov a bômb  
lietajú vírusové chiméry.

Krv v riekach, žaby, komáre a vrede,  
všetkytierany, tma a smrť prvorodených.  
Štyridsať rokov na púšti.  
Manna a voda zo skaly, tance a zlatý býk,  
zmluva s vyvoleným.  
Štyridsať dní karantény.  
Tváre za rúškami.  
Z obrazoviek očkovaní.  
Zajatci rovnosti a slobody, pohody,  
väzni vlastných víťazstiev a systémov,  
obete pýchy.  
Hystéria. Info teror.  
(Stane sa neprijateľné  
prijateľným?)

Chráň svoje  
nádeje a sny.  
V srdci tmy  
nauč sa načúvať.  
A byť. Rásť k nebesám.

Napokon,  
za všetkými poriadkami  
jediný je poriadok:  
Ordo amoris.



Snímky: Teodor Križka



**Dňa** 18. marca 2020 bol na stránkach denníka SME uverejnený príspevok Michala Havrana s názvom „Tiso je padlý a podlý kňaz“, s podtitulom: Cirkev má povinnosť menovite odsúdiť Tisa. (<https://komentare.sme.sk/c/22361817/tiso-je-padly-a-podly-knaz-pise-michal-havran.html>). Autorovi sa tu podarilo dosiahnuť závideniahodný rekord. Do krátkeho článku dokázal nahromadiť viac lží a poloprávd, viac zloby a nevráživosti než ktorýkoľvek iný protivník a nežičlivec Jozefa Tisu a štátu, ktorému bol Tiso prezidentom. A to už uplynulo 73 rokov od Tisovej potupnej smrti!

Článok nie je namierený len na Jozefa Tisu, ale aj na každého Slováka, ktorý nemá rovnaký názor na slovenskú minulosť a ktorý nechce vidieť Jozefa Tisu v takom svetle, v akom ho vykreslil Michal Havran. Je útokom aj na Katolícku cirkev, ktorá je vyzvaná („má povinnosť“) odsúdiť Dr. Tisu.

Polemizovať s názormi „teológa a spisovateľa“ (ako redakcia uvádza autora príspevku v SME), vyvracať jeho lživé a urážlivé tvrdenia by bolo márnym časom. Ale na jednu skutočnosť treba poukázať. Michal Havran sa tu stavia do pózy rozhorčeného sudcu s teologickými kvalifikáciami a z tejto pozície pontifikuje, vyčíta, karhá, nariaďuje...

Nie je prvým sudcom, ktorý vyhodnocuje Tisove činy z hľadiska teológa a spisovateľa. Urobili to dávno pred ním kompetentnejší teológovia a múdrejší kritici. Tí však boli v svojich súdoch neporovnateľne zhovievavejší a miernejší. Ich závery vyznievajú celkom inak než príkre odsúdenie Michala Havrana, lebo žili v tom istom období ako Dr. Tiso, bezprostredne poznali okolnosti, za akých musel tento prvý slovenský prezident konať a rozhodovať, a mali ľudský zmysel pre pravdu a spravodlivosť.

Nuž konfrontujeme pohľady týchto skutočných teológov s obrazom, ktorý vykreslil Michal Havran. V chronologickom poradí tu predkladám na porovnanie štyri príklady:

#### I.

Dňa 8. januára 1946 slovenskí biskupi poslali list Predsedníctvu Slovenskej národnej rady. List podpísali všetci slovenskí biskupi (okrem spišského biskupa Jána Vojtaššáka a trnavského pomocného biskupa Michala Buzalku, ktorí boli v tom čase väzňami ľudovodemokratického režimu). V liste slovenskí biskupi poukazujú na to, že: 1. konanie Dr. Jozefa Tisu treba posudzovať podľa toho, čo za daných okolností mohol, smel a musel konať, a 2. že zlý je ten, kto úmyselne koná zlo, ale nie ten, kto zlu nemôže zabrániť. Originál listu sa nachádza v Slovenskom národnom archíve, vo fonde s názvom Ústredný akčný výbor Národného frontu, kartón č. 1. Text listu znie:

Katolícky biskupský zbor Slovenska v posledných dňoch častejšie sa obracal na príslušné vládne miesta v záujme tých, čo trpeli, boli väznení alebo prenasledovaní, a to bez ohľadu na to, či išlo o katolíkov alebo o inovercov. Príklad Božského Samaritána a jeho pozitívny príkaz nás pobádal a povzbudzoval k tomu, aby sme pozdvihli svoj ochranný hlas v záujme ľudí trpiacich z politických a rasových príčin, a to i vtedy, keď sme mohli očakávať za to pre seba rozličné príkorie.

Tento najšľachetnejší vzor všet-

kých dejín a jeho príkaz vyjadrený v Evanjeliu máme na myslí aj teraz, keď si dovoľujeme úctivo odporúčať do Vašej blahosklonnosti osud bývalého prezidenta Dr. Jozefa Tisu. Činíme tak nielen preto, že ide o katolíckeho kňaza, ale i preto, lebo riešenie jeho osobnej otázky bude mať ďalekosiahly vplyv na zmysľovanie a správanie sa slovenského národa voči obnovenej Č-SR a jej predstaviteľom.

Pobáda nás k tomuto kroku aj tá všeobecná známosť a každým objektívnym pozorovateľom pripúšťaná

plán Horthyho bol zvíťazil. [Biskupi tu poukazujú na ďakovný list, ktorý poslal admirál Horthy Hitlerovi. V liste ďakuje Führerovi, že mu dovolil obsadiť Podkarpatskú Rus a dal do vyhliadky možnosť obsadenia Slovenska. Obsadeniu Slovenska sa však predišlo vyhlásením slovenskej samostatnosti – FV.]

Máme tiež vedomosť o tom, že po vynesení protizidovských nariadení Dr. Jozef Tiso bol ochotný zriecť sa prezidentstva. Ak tak neurobil, stalo sa preto, že sa snažil jednak hatiť a

rady cirkvi. Na porovnanie sa tu predkladá záznam rozhovoru biskupa Ruppeltda s britským generálnym konzulom v Bratislave Johnom A. Grantom. Stretnutie sa konalo dva mesiace po poprave Dr. Jozefa Tisu. John A. Grant podal o rozhovore správu britskému veľvyslancovi v Prahe Phillipovi Nicholsovi. Dokument sa nachádza v britskom Národnom archíve (National Archives, predtým Public Record Office) v Londýne pod signatúrou: Foreign Office Files, Czechoslovakia, FO

odpovedal, že aj keď vatikánska politika sleduje mnou naznačenú líniu, L'Osservatore Romano v svojom komentári vyjadrilo odlišný názor. A okrem toho – ako to dosvedčujú mnohé kanonizačné procesy z minulosti – zmysľovanie ľudu často prekonáva aj oficiálne stanoviská Ríma. Biskupa by neprekvapilo, keby v priebehu niekoľkých desaťročí Tiso bol vyhlásený za mučenika (to see Tiso admitted to martyrdom within a matter of decades).

5. Doteraz som si myslel, že Tisova obľuba v národe pramenila hlavne z toho, že bol kňazom a vykonal cenné služby svojim krajanom. Biskup mi však uviedol aj iný zaujímavý dôvod, ktorý hodno zaznamenať: Pod maďarskou korunou monarchia bola zahalená do hlbokéj mystickej dôležitosti a jednoduchý sedliacky ľud hľadel na ňu priam s poverčivou bážňou. Keď vznikla Slovenská republika, táto úcta sa preniesla na prezidenta novovzniknutého slovenského štátu, ktorému sa dostalo diplomatického uznania od mnohých cudzích krajín. Tieto pocity boli také silné, že Slováci dokonca namietali proti tomu, aby sa predsedovia bánk a podobných spoločností nazývali „prezidenti“. Toto pomenovanie bolo vyhradené jedine hlave štátu, ktorá potom akoby stála nad zákonom a nemohla sa dopustiť nijakej chyby. Tiso bol teda nositeľom týchto mystických vlastností v očiach svojich – už však nie zaostalých – krajanov. A práve preto jeho súd, odsúdenie a poprava boli takým drsným otrasom. Biskup Ruppeltd mi hovoril, že celé dve hodiny sa pokúšal vysvetliť tieto veci Dr. Benešovi pred Tisovou popravou a že jeho kolega, biskup z Liptovského Sv. Mikuláša, sa usiloval o to isté. Ale Dr. Beneš to nevedel alebo nechcel pochopiť.

6. Nakoniec som sa pýtal biskupa, aký je jeho reálny názor na Tisu. Odpovedal mi, že Tisova obhajoba bola podobná obhajobe francúzskeho maršala Pétaina, a to celkom oprávnené. Niet pochýb o tom, že len vyhlásenie Slovenského štátu zachránilo slovenský národ pred rozdelením medzi Nemecko, Maďarsko a Poľsko; a že Slovensko – či už ho biľagujú ako bábkový štát alebo nie – až do vypuknutia slovenského povstania bolo oázou pokoja a hojnosti uprostred rozbitéj Európy (Slovakia was indeed an oasis of rest and plenty in a troubled Europe). Tisovi zazlievajú, že sa nepridal k povstaniu. Ale keby to bol urobil, Nemci by boli určite spustošili celú krajinu, zmasakrovali obyvateľstvo a zničili Slovensko. Stalo sa však, že povstanie bolo rýchlo potlačené a Tisov politický kurz aj naďalej udržiaval Slovensko nedotknuté pustošením. Za svoju súčasnú prosperitu je Slovensko zaviazané predovšetkým Tisovi. Biskup ma upozornil aj na to, že za Tisovho režimu nebol vykonaný ani jeden jediný rozsudok smrti.

7. Podávam tieto názory pre ich subjektívnu hodnotu. O Ruppeltdovi sa tu hovorí ako o slovenskom Niemöllerovi a ako určite viete, bol za Slovenského štátu väznený. Jeho postoje by iste mohli byť omnoho tvrdšie, a práve preto som naklonený brať jeho slová vážne.

Ostávam, pane, Vaším najposlušnejším služobníkom.

J. A. Grant, konzul

#### III.

Osvedčenie očitého svedka msgr. Andreja Patku, ktorý bol prítomný pri intervencii židovských rabinov u arcibiskupa Dr. K. Kmeťku. Rabíni ži-

Liberálny „teológ“ verzus teológovia bez úvodzoviek

# Havrany, havrany, krákajú zlostne...

skutočnosť, že Dr. Jozef Tiso bol vždy kňaz horlivý, bezúhonného života. V svojej rozsiahlej aktivite usiloval sa pracovať pre dobro celku a osobne sa neobohacoval.

Vysluhovať spravodlivosť patrí medzi najťažšie úlohy štátnej moci. Skúsenosť dokazuje, že táto chústivá úloha sa prítahuje, keď ide o odsúdenie politických previnení. Dejiny učia, koľko osudných omylov sa stalo práve pri politických procesoch, čo vyplýva z chústivej úlohy nestranného posudzovať činnosť politického odporcu. Preto nie je zriedkavosťou, že po vynesení prísnych rozsudkov v politických procesoch sa skôr-neskôr volalo po ich revízií.

Pri posudzovaní činnosti najmä politického činiteľa majú byť smerodajné i jeho úmysly. Väčšina slovenského národa je s nami presvedčená, že úmysly Dr. Jozefa Tisu pri verejnej činnosti boli tie najlepšie.

Zaiste vyskytli sa aj chyby a katolícki biskupi Slovenska neopomenuli ani vtedy upozorniť na ne. No žiada sa tu uviesť všeobecne známu skúsenosť, že i tí najobratnejší verejní politickí činitelia urobili často veľmi závažné chyby. No napriek tomu nezaujaty pozorovateľ – či súčasník, či historik – vie vyviešť celkový úsudok len vtedy, keď zhodnotí i to, čo pozitívneho a dobrého vykonal. A tento klad často vyváža chyby, do ktorých v svojej slabosti upadli.

Nebude od vecí posvietiť aj z iného hľadiska na tie chyby, ktoré sa pripisujú Dr. Jozefovi Tisovi. Úctivo poukazujeme aspoň na niektoré okolnosti:

Po najnovších vyhláseniach terajších činiteľov, keď už žilinské udalosti z októbra 1938 stavajú sa do iného svetla, než ako to jednostranná propaganda chce verejnosti nahovoriť; ba i v tlači bolo poukázané na to, že v týchto politických zmenách mali účasť takmer všetky slovenské politické strany.

Žiada sa tu pripomenúť i ten závažný dokument, ktorý bol práve teraz zverejnený pri známom Norimberskom procese; ide o list bývalého maďarského ríšskeho správcu, ktorý poslal do Londýna 13. marca 1939. Táto závažná okolnosť zase celkom iný význam dáva rozhodnutiu Dr. Jozefa Tisu a ostatných vtedajších činiteľov dňa 14. marca 1939. Prichodí sa zamyslieť nad tým, čo by sa stalo so slovenským národom, keby

mierniť účinky týchto opatrení, jednak zabrániť väčšiemu zlu. [Toto tvrdenie konkrétne vyjadril arcibiskup Kmeťko pred Národným súdom, kde vystupoval 6. januára 1947 ako svedok v procese s Dr. J. Tisom a spol.: „Židia aj mne povedali, že je to potrebné, aby Tiso ostal naďalej prezidentom, lebo že ak on tam nebude, všetci židia zahynú do posledného.“ In: Katolícke noviny, č. 8/1947 – FV].

Hodno uvážiť, že čo nevedel prekaziť vo väčšom a nezávislejšom Maďarsku ríšsky správca – to nebol v stave prekaziť ani Dr. Jozef Tiso.

Po uvážení týchto okolností pri časovom odstupe aj iné pranierované chyby – ako vojna na východe, udalosti okolo 29. augusta 1944 – budú možno ináč posudzované, ako to jednostranná propaganda robí.

Celá slovenská verejnosť sleduje výsledok udalostí a vo väčšine zaujíma záporný postoj voči tým snahám, ktoré chcú vyvolať nenávisť voči jeho osobe. Týmto sa len zväčšuje neblahé trištenie národa, ktorý najmä teraz by sa mal zjednotiť a vypäť všetky sily pre budovateľskú prácu. Bude patriť štátnej prezieravosti a veľmi posluži pokoju národa, keď prípad Dr. Jozefa Tisu vyrieši sa spôsobom šetrným a nie bezohľadnou tvrdosťou. Tieto vyššie zretele nás tiež pobádajú k tomu, aby sme úctivo predložili na láskavé uváženie a prajné vybavenie našu prosbu. S výrazom hlbokéj úcty:

Dr. Karol Kmeťko, arcibiskup, biskup nitriansky

Jozef Čársky, biskup, apoštolský administrátor

Dr. Andrej Škrábik, biskup banskobystrický

Dr. Jozef Tomanóczy (generálny vikár Spišskej diecézy)

Dr. Pavol Jantusch (biskup, apoštolský administrátor trnavský)

Dr. Eduard Nécese, svätiaci biskup

Bratislava, dňa 8. januára 1946.

#### II.

Autorom ďalšieho svedectva je evanjelický teológ Dr. Fedor Ruppeltd, biskup Západného dištriktu Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania a spoluzakladateľ Svetovej

371/65808/N2652. Uvádzam ho tu v preklade:

British Consulate

SECRET, No 25 S/7-44

Bratislava, 18. júna 1947

Pane, včera som mal rozhovor s evanjelickým biskupom Ruppeltdom o následkoch Tisovej popravy. Ako iste viete, Ruppeltd je mužom pevného slovenského čítania a vyhranených názorov. Je to človek dobre oboznámený s miestnymi pomermi a jeho hlas má veľkú váhu. Preto si myslím, že Vás bude zaujímať, čo mi povedal.

2. Ruppeltd pokladá popravu Dr. Tisu za politickú chybu najvyššieho stupňa (a political blunder of the first order). Keby to bolo záviselo od neho, bol by vykázal Tisu do niektorého kláštora alebo umiestnil do nejakej slušného žalára, kde by zneužitie jeho mena bolo omnoho menšie, ako je terajšie riziko, že sa z neho stane martýr. Tisova poprava prehĺbila priepasť nielen medzi katolíckimi a evanjelickými na Slovensku, ale aj medzi Čechmi a Slováckmi v Republike. Tribunál, ktorý ho odsúdil, bol z konfesionalnej stránky prevažne evanjelický a z politickej prevažne komunistický, takže evanjelici a komunisti sú dnes predmetom ľudového opovrhovania. Ruppeltd sa tiež domnieva, že Tisovou popravou komunisti stratili medzi voličstvom veľa pôdy.

3. Tisov testament (posledný odkaz), ktorý som citoval v svojej depeši č. 24, je podľa všetkého autentický. Biskupovi Ruppeltdovi ho tiež niekto poslal. Katolícky farár v biskupovom susedstve povedal, že Tisov spovedník osobne prevzal tento odkaz od Tisa krátko pred jeho popravou. Onen kňaz má túto informáciu priamo od Tisovho spovedníka, ktorý prepašoval odkaz z väznice. Je vari zaujímavé, že vicekonzul Sington má kópiu Tisovho odkazu, ktorá je datovaná o 1.30 hod., zatiaľ čo moja kópia má dátum 3.00 hod. Predpokladám, že odkaz koluje vo viacerých verziách (pokiaľ ide o hodinu), ale inak texty sú totožné.

4. Podľa mňa odkaz predstavuje jednoznačný nárok na mučenie. Poukázal som biskupovi, že stanovisko Vatikánu, ako ho ja chápem, nepodporuje takéto tendencie a že sa teda nazdávam, že vatikánska hierarchia sa bude pridŕžovať svojej prísnej línie aj v tomto prípade. Biskup mi



adali arcibiskupa, aby svojim vplyvom naliehal na Dr. Tisu, aby sa nezriekol prezidentskej funkcie. (Originál dokumentu sa nachádza v archíve Nitrianskeho biskupstva pod číslom 488/1992):

Dosvedčujem, že vo funkcii notára Biskupského úradu v Nitre bol som prítomný pri rozhovore pána arcibiskupa Dr. Karola Kmetku v Nitre na Hrade s dvomi židovskými rabínmi, keď prosili o dve veci:

– aby sa pán arcibiskup ujal židov, hlavne aby dostávali výnimky od p. prezidenta Dr. Jozefa Tisu, a

– aby slovenskí biskupi vplývali na p. prezidenta Dr. Jozefa Tisu, aby sa nezriekol svojej funkcie, lebo kým je on prezidentom, vedia, že budú chránení.

Pán arcibiskup povedal, že urobí všetko, čo bude v jeho moci... Pritom pán arcibiskup povedal rabínom do očí: My urobíme všetko, čo budeme môcť, hoci vieme, že keď pridete k moci, budete prví, čo nás budete prenasledovať [alebo podobný výraz].

Nitra 11. 3. 1992

Msrgr. Andrej Patka, v. r.

(okružla pečiatka „Biskupský úrad Nitra – Notarius“)

Pred nami: Dr. Jozef Šimončíč, v. r., svedok

+ Fr. Rábek, v. r., svedok

#### IV.

A napokon svedectvo teológa a spisovateľa, profesora Ladislava Hanusa. Prof. Hanus je jednou z najznámejších a najvýraznejších osobností slovenskej Katolíckej cirkvi v 20. storočí. Jeho svedectvo je výpoveďou kňaza trpiteľa, ktorý bol 11 rokov väzňom komunistického režimu a prešiel smutno známymi väznicami a pracovnými táborami, ako Ruzyně, Jáchymov, Mírov, Valdice/Kartouzy, Leopoldov. Prof. Hanus prežival svoje najtvorivejšie roky v Slovenskej republike a Dr. J. Tisu osobne poznal. Vo vydavateľstve LÚČ vyšlo v roku 2006 jeho autobiografické dielo Pamäti svedka storočia, kde spomína osobnosti, ktoré riadili osudy národa v kritických rokoch 1939 – 1945. Podľa jeho slov boli to naši ľudia, ktorí za daných okolností konali čestne a nezištne. Osobitnú pozornosť venuje prezidentovi Dr. Jozefovi Tisovi, ktorý bol „optimus medzi všetkými. Charakterom, pevnosťou, čestnosťou aj intelektom. To bol štátnik, spolu kňaz a teológ. Teda ideový človek ako teológ. Aj ako prezident riadil Slovenský štát podľa teologických zásad... Bol vážnosť sama. A naozaj požíval úctu.“ (s. 275).

Násilnú likvidáciu slovenskej štátnosti v roku 1945 pokladá prof. Hanus za národné nešťastie a v krutom povojnovom retribučnom súd-nictve vidí akt politickej pomsty (s. 363 – 367). Tisov proces a jeho popravu chápe ako „hrozný zločin vtedajšieho režimu proti slovenskému národu. Poprava prezidenta, predstaviteľa Slovenského štátu, bolo prelomové vyvrcholenie nášho života a našich dejín. Tak sa hľadalo a hľadá na neho ako na mučenika, ktorý dal život za svoje presvedčenie a za celý náš ideový program.“ (s. 366 – 367).

----

Oproti týmto svedectvám skutočných teológov stojí paškvil Michala Havrana v celej svojej úbohosti a intelektuálnej plytkosti.

FRANTIŠEK VNUK

(Pokračovanie z 1. strany)

Keď si bol istý, že sa neurazím a ani zaucho nedostane, tak spustil:

„Už od rána počúvam, ako ťa všetci chvália, aký si famózný umelec, ale podľa mňa si maliar nanič! No, len sa pozri na tohoto tvého Krista, aký je starý – ako ty. Toto bude zas ďalší kostol PRE DOSPELÝCH, ALE KTO MYSLÍ NA NÁS – NA DETI? Keby si tak dokázal „urobiť“ kostol pre deti, potom by som povedal aj ja, že si naozaj veľký majster!“

To ma prekvapilo a hovorím mu: „Počuj, a ty vieš, AKO BY MAL VYZERAŤ TAKÝ KOSTOL PRE DETI?“

„Pravdaže,“ hovorí, „však ja doňho chodím skoro každú noc! – Keď mám ten sen...“

„Aký sen?“ pýtam sa ho.

A on na to: „Vieš, mne sa ti často sníva, skoro každú noc, že sa modlím v TOM DETSKOM KOSTOLE. To by si mal vidieť, keď si umelec, aký je to prekrásny kostol!!! V tých vašich kostoloch pre dospelých je to hrozná! Po prvé, si malý, ZAPADNEŠ NA DNO LUDÍ a si jak v studni – TMA, a okolo teba samé navoňané šatstvo. A keď ťa aj niekto na chvíľu (lebo dospelí nemajú veľkú VYTRVALOSŤ – vieš?!) vytiahne „hore“ – no, čo vidíš? More chrbtov a hláv. A keď sa ti podarí zbadať nejaký obraz, čo vidíš?! Samí „stari svätí“. Niekedy objavíš nejakého anjelička alebo nejaké dieťa, ktoré mal odvahu „zamontovať“ ten umelec medzi tých starých svätých. Ale to sú veľmi výnimoční umelci, čo sa odvážia dať do obrazu dieťa. A keď ho tam aj dajú, nikdy nie je HLAVNOU POSTAVOU, ale len tak odniekiaľ vytŕča mu hlava – možno aj ruka –, ale nič moc! A hovorím, to sú tí lepší a odvážnejší z vás. Aj ty si ten prípad. Pozri, aký je obrovský ten tvoj oltár a namaľoval si tu 500 „starých“ a hľa, iba jediná hlava akéhosi chlapčeka tu vytŕča. (Vskutku, na mojom obraze je „hlava“ dieťaťa.) Preto som si povedal, že sa s tebou vážne o tom porozprávam, lebo ty by si možno ten kostol PRE DETI aj vedel urobiť. Ale musel by si mať veľmi veľa odvahy – veď poznáš dospelých! Ani by ti za taký kostol nezaplátili a možno by ťa aj VYHNALI Z DEDINY. Dospelí sú čudáci – nič nechápu!... Lebo, povieš ti jedno: SME im na príťaž a PREKÁŽAME IM – tak my deti, ako aj vy umelci! Keď sa IM to hodí, vyobliekajú ťa do sviatočných šiat, postaví ťa na stoličku alebo ku klavíru – a ty ako opica spievaj, recituj básničku alebo hraj na klavíri, zatiaľ čo by si si najradšej zahral futbal a obliekol si tepláky miesto tej parády, čo ťa škrtí.“

„Giovanni,“ už som sa medzičasom dozvedel aj jeho meno, „a s nami umelcami to je ako?“ Pozrel na mňa, ako keby sa čudoval, že nechápem takú jednoduchú vec: „Čo ako?! S vami je to úplne tak ako s nami. Najprv ťa vychovávajú a učia, a keď sa im zdá, že už si dost „vycvičený“, hneď si v parádnom obleku na javisku alebo v televízii, alebo aspoň v novinách a dávajú ti kadejaké nezmyselné ceny alebo otázky. Veď to poznáš, keď hovoríš o tebe, že si taký famózný umelec. – No toto robia s nami, KEĎ JE IM TO VHOD, a len čo sa na tebe POZABÁVAJÚ, začneme im byť na príťaž a hneď sa ťa snažia zbaviť: Bravo, Giovanni, bravo! Aký si inteligentný

# Giovanni

a milý, no, ale teraz nechaj nás dospelých, máme vážne veci na prediskutovanie... Prečo nejdeš trochu do záhrady..., vonku je také pekné slniečko. No, choď, Giovanni, choď! Ale daj pozor na šaty – kričia za tebou – nie že dôjdeš ufúľaný a roztrhaný ako posledne! No a s vami maliarmi je to také isté, všimol som si to! Keď pozabávaš publikum, šup s tebou na ulicu. Čo si nevidel „madonárov“, – no tých, čo na chodníku maľujú kriedami veľké obrazy a ľudia im do škatule hádžu drobné mince? Tiež sú celí zafúľaní... Ale niektorí maľujú krásne obrazy..., zvlášť detské portréty sa mi páčia, a niekedy aj nejaká Madona, ale keď nie je moc stará...“

Žasol som nad všetkým, čo mi Giovanni rozprával, a neviem prečo, stále sa mi tlačil pred oči jeden obraz: mal som asi 4 roky, ako Giovanni, a potkol som sa o kameň a rozbil som si čelo tesne nad okom. Keď ma mama ošetrila, hovorím jej: „Vidíš, mamička, aký je Ježiško múdry, keď nám dal oko do jamy a nie na čelo. Keby som bol mal oči na čele ako slimák, už som dávno slepý!“

Asi som sa na chvíľu zahľadel do môjho detstva, lebo odrazu mi Giovanni hovorí: „Vidím, že ťa moje reči nebavia... Vy dospelí ste všetci na jedno kopyto... Myslite len na seba! – Radšej už pôjdem, lebo o chvíľu sem vpáli nejaká učiteľka a vyvlečie ma za ucho von. A tam dostanem..., no a tebe sa, pravdaže, ospravedlním! Vy dospelí ste neznesiteľní, nielenže nič zo života nechápate, ale ešte držíte aj pokope proti nám.“

Chcel som mu povedať, že to tak nie je, chcel som mu povedať pravdu o tom oku, ale tu mi on z ničoho nič povie: „Radšej už idem, aby som z toho nemal zle – a aj ty! Veď som ti povedal, že deti a umelci sú na tom rovnako... A umelci sa mi páčia, lebo nie sú ako iní dospelí. Ale rád ich pozorujem – ako teba teraz. Vieš, to je taká hra... A ozaj, skoro by som zabudol!... Doniesol som ti niečo z le-tectva!“

Postúpil krok ku mne a pomaličky otváral svoju malú dlaň... Na spotenej dlani mal maličkého pokrivaného motýlika s bledomodrými krídlami.

„Vieš, myslel som, že keď stále pracuješ, nemáš čas behať v tráve po parku a pozorovať motýle – ich krídla predovšetkým. Nevieš, prečo vy maliari maľujete anjelom iba husie krídla. Mohli by ich mať aj krajšie! Nezdá sa ti?“

Tu som začul, ako z parku až sem doliehali hlasy; volanie učiteliek i detí, ako nesúrodý chór: „Giovanni, Giovanni, kde si? Vylez von... Kde si sa zas zatúlal? Však my ťa nájdeme! Giovanííí!“

„No, asi budem musieť ísť, lebo bude zle, keď sa neobjavím,“ povedal a zberal sa.

„Giovanni,“ hovorím, „ešte si mi nepovedal, ako vyzerá ten tvoj kostol pre deti, v ktorom sa modlievaš každú noc.“

„Skoro každú – som povedal,“ upresnil Giovanni.

„Dobre, skoro každú. Tak – ako vyzerá? Opíš mi ho.“

Giovanni sa poobzeral, lebo výkriky zvonku doliehali až sem

čoraz početnejšie. Trochu stíšil hlas a hovorí:

„Tak počúvaj, narýchlo ti to porozprávam. Vieš, ten kostol je ako všetky kostoly pre dospelých, ibaže lavice sú nízke – také pre deti, ako máme v škôlke, aj kazateľnica je taká malá, aj spovednica. No všetko.“

„Ako všetko,“ hovorím, „aj oltár?“

„Pravdaže aj oltár, aj misál, svietniky, kalich aj ambón. ALE! A toto je veľmi dôležité v detskom kostole: nad oltárom je taký obrovský drevený kríž, že siaha od dlažby až po klenbu. A vo výške, navrchu, je pribitý Ježiško (Gesú bambino). Taký malý – ako z Betlehema. A vieš akými klinčkami? Takýmito!“ – A rozťahal ruky, čo ukazovalo na asi 20-centimetrové klince.

Zostal som ako omráčený. Často vchádzame do kostolov, kde je na kríži pribitý Ježiš Kristus – pokľakneme, prežehnáme sa, ale na nikoho to nerobí nejaký zvláštny efekt. Zvykli sme si. Tento obraz Bohovraždy sa nám stal taký samozrejímavý, že hľadáme na tento otrasný úkaz ako na dekoráciu. Obdivujeme alebo kritizujeme umelca, ktorý ho urobil, alebo ho už ani nevnímame... Zvyk je asi to, čo najviac otupuje a zabíja ľudskú citlivosť. Preto, keď som si predstavil krucifix, ktorý mi postavil pred oči Giovanni, socha malého Ježiška pribitého na drevenom vysočiznom kríži mnou otriasla. Nuž, pomyslel som si, veru má pravdu, že keby som takúto sochu postavil v nejakom kostole, ľudia by sa tak pohoršili, že by ma možno fakt vyhnali z dediny... Pozriem na Giovanniho a hovorím: „Máš pravdu, takáto socha..., takýto kríž, to by ľudmi otriaslo.“

Ale Giovanni ma znovu prekvapil: „Vieš, čo je zvláštne, ten pribitý

Ježiško na kríži – on je živý, malé dieťaťko, aj sa hýbe, pozerá na mňa a niekedy sa aj na mňa usmeje. Čo vo mne vyvoláva najväčší dojem, sú tie jeho maličké dlane pribité tými klinčkami – a krv sa valí z dlaní, nôh i boku. Ale ja sa tam cítim dobre, všetko je tam pekné, také malé, pravdaže okrem toho obrovského dreveného kríža.“

Sotva dokončil, vtrhla dnu učiteľka, chytila Giovanniho za rukáv a ťahala ho von: „Giovanni, aký strach si nám narobil! Prečo si sa neozval, veď si nás musel počuť. Majstre,“ obrátila sa na mňa, „aj vám sa čudujem, dospelý človek a chováte sa ako malé dieťa!“

Pozrel som na Giovanniho a ten na mňa žmurkol, ako keby chcel povedať: „Vidíš, že si ako decko. Ešte pred chvíľou si stál na stoličke a recitoval – a všetci ti tleskali...“ A keď ho učiteľka ťahala von a boli už skoro pri dverách, Giovanni sa otočil a zakričal: „Sľúb mi, že raz urobíš kostol pre deti, že sa nebojíš dospelých. Sľubuješ?“

Chvíľu čakal, ale keď videl, že som ticho, zvrhol sa, predbehol učiteľku a vbehol do slnka, ktorého svetlo a teplo prúdilo ako záramované temným obdĺžnikom dverí do kostola a ako svetlá cesta ležal na dlaždiciach predom mnou. Končil asi dve dlaždice od mojich nôh.

Ešte som takto chvíľu postál a potom som vstúpil do tohto teplého svetla a vyšiel do parku. Práve odchádzal posledný autobus a zo zadného okna mi kýval Giovanni. Zdvihol som ruku na pozdrav a zakričal: „A ten kostol pre deti urobím – aj keby ma mali vyhnáť z dediny!“ Ale on tieto slová už nepočul..., anjel s krídlami motýľa...

STANO DUSÍK  
25. decembra 1990

## Jozefovi Tóthovi

*K jubileu 95. narodenín*

**Povetrie zavoňalo vresom,  
na moruši ma krása obesila.  
Som z Hanisky, i nie som.  
Som z vlasti menom poézia.**

**Vlast' máme s monsiňorom Tóthom  
spoločnú, sedím na jej schodoch.  
Ach, aká krása vedieť o tom,  
že jeden kraj nás opil oboch.**

**Všetko je inak, dedina i ľudia.  
Rozbili mi môj dávny atóm.  
Po daždi však stále svieti sľuda  
na ceste, hoci pod asfaltom.**

**Míňali sme sa, ale neminuli,  
našli sme k sebe škárku v plote.  
Neviem už presne, možno v júli  
Ježiš ma objal na Golgote.**

TEODOR KRÍŽKA



Uniformované športovo-branné a polovojské organizácie pri politických stranách a hnutiach boli v prvej polovici minulého storočia európskou samozrejmosťou. Patrili k bežnej súčasťi verejných politických akcií, manifestácií a demonštrácií. Zároveň plnili úlohu vnútornej ochrany stranických rečníkov a funkcionárov pred fyzickými atakami politických protivníkov a oponentov. Nemenej dôležitým poslaním týchto uniformovaných zborov bolo aktívne vystupovať ako najposlušnejšia súčasť strany pri predvolebnej kampani a agitácii. Svoje paramilitantné oddiely mali takmer všetky pravicové, ľavicové i tradicionalisticko-centristické politické strany a hnutia v medzivojnovom Československu i v ďalších európskych štátoch. Výnimkou v tomto smere nebola ani Rodobrana, ktorá plnila pre Slovenskú ľudovú stranu (od r. 1925 Hlinkova slovenská ľudová strana) všetky spomínané úlohy, no v procese s V. Tukom jej pripísali v rámci „tukovskej vlastizradnej legendy“ aj údajné prípravy štátneho prevratu s cieľom odtrhnúť Slovensko od Československej republiky a pripojiť ho k Maďarsku. Slovenská historiografia sa až na malé výnimky vyhýbala hlbšej analýze Rodobranu i ostatných polovojských politických spolkov. Deformácie historiografie v rokoch 1945 - 1989, spôsobené priamym ideologickým nátlakom, však ani nedovoľovali objektívne zhodnotenie tohto fenoménu v kontexte slovenského i európskeho spoločensko-politického vývoja. Otázke Rodobranu bola v doterajšej odbornej historickej tvorbe venovaná iba nepatrná pozornosť. Formou samostatnej špecializovanej monografie sa jej nevenoval žiaden zo slovenských ani zahraničných historikov. Rovnako aj pamätníci a aktivisti tejto organizácie nezanechali osobitné písomné svedectvo, ktoré by dôslednejšie a podrobnejšie analyzovalo nielen ich osobné pôsobenie v Rodobrane, ale aj spôsoby jej organizačnej výstavby v bratislavskom centre a na úrovni regionálnych štruktúr. Na strane ľudáckych rodobraneckých pracovníkov i na strane ich politických oponentov boli vedome o Rodobrane živé mýty. Odporcovia ich živili istou dávkou polopráv a zjavných výmyslov a starí rodobranci naopak značným pátosom a osobným sentimentálnym prístupom, ktorý im bránil aj po rokoch trpezlivo zhodnotiť úlohu Rodobranu v slovenskom politickom živote prvej polovice dvadsiateho storočia.

Ideová a ideologická výstavba Rodobranu od polovice dvadsiatych rokov minulého storočia zaostávala za budovaním jej praktickej organizačnej formy, ktorá spočívala v zakladaní nových miestnych rodobraneckých organizácií. Agitátorom Rodobranu však už nestačili metódy z ranného obdobia jej vzniku, teda z roku 1923. Potrebovali nové pútavé námety agitácie, ktoré by boli mimoriadne efektívne a popri bežnej ľudáckej politickej agende dali rodobrancom pocit výlučnosti a exkluzivity, vyplývajúce priamo z riadneho členstva v Rodobrane. Zároveň funkcionári Rodobranu chceli oživiť niektorými vonkajšími formami mysticizmu a prepracovanejšími iniciáciami rituálmi v adeptoch na členstvo a členskej základni dojem, že sú niečo viac, ako len politickou paramilitant-

nou stranickou organizáciou, že majú vyššie poslanie ochrancov kresťanskej viery, slovenského národa a všetkých jeho hodnôt a tradícií. O organizačnej stagnácii, ale predovšetkým vnútornej ideovej kríze v roku 1926, vydal po troch rokoch rokoch svedectvo samotný jej zakladateľ a spiritus rector Vojtech Tuka: „Naši ľudia chceli byť rodobrancami. Nachádzali sme sa v zmätku, nevedeli dať tej Rodobrane zmysel, lebo naše zhromaždenia prestali rozbiť, najmä po voľbách, keď ľudová strana dostala toľko hlasov a toľko poslancov a ostatné strany, nám nepriateľské, zostali slabšími,

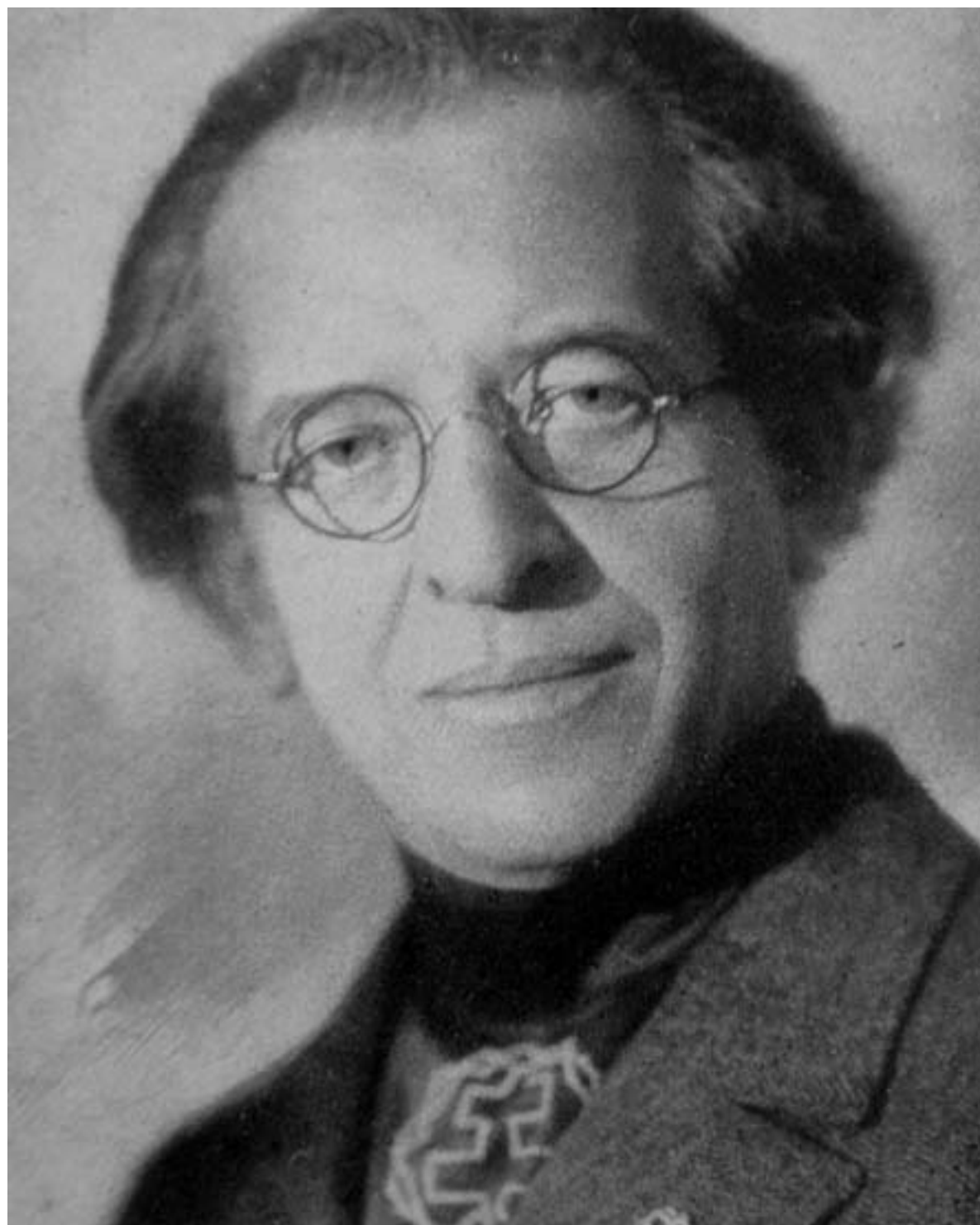
Rodobrana sa už prežila. Ale myšlienka bola, najmä mladšia generácia sa interesovala. My sme hľadali nejaký obsah pre tú Rodobranu. Nadhodili sa všelijaké plány, napríklad spojiť Rodobranu s národohospodárskou výchovou obyvateľstva. Bol usporiadaný hospodársky kurz, kde sa zúčastnili naši rodobranci. Snažil som sa tej Rodobrane dať akýsi mravnónáboženský podklad. Týmto cieľom šíril som medzi rodobrancami myšlienku úcty k Najsvätejšej Krvi Krista. Nadhodila sa tiež myšlienka spojiť Rodobranu s myšlienkou predvojskej výchovy, totiž onoho času

rozšírená a dost' obľúbená, aby sme tomu všeobecnému interesu akýmsi spôsobom mohli zadost'učiniť“. Nasledujúce dva roky ukázali neopodstatnenosť takýchto obáv a potvrdili životaschopnosť rodobraneckej myšlienky, pretože počet členstva Rodobranu sa neznižoval a ani nestagnoval, ale naopak vykazoval až do neoficiálneho zániku rodobraneckého hnutia začiatkom roku 1929 trvalý nárast vo všetkých regiónoch Slovenska. Nábor nových členov bol však úspešnejší na vidieku, kde sa do Rodobranu hlásili často korporatívne muži z ďalších ľudáckych spolkov – predovšetkým

ako sfaľovanú pseudodemokraciu, ktorá je postavená a zakladá si na zvučných, no neuskutočiteľných heslách, ktoré sa stali postupom času obyčajnými frázami.

Program rodobraneckých akademikov v základoch vychádzal z júlového programu Rodobranu, ktorý bol uverejnený v prvom čísle časopisu Rodobrana 25. júla 1926, ale vo viacerých stránkach ho v značnej miere radikalizovali. Táto radikalizácia bola iba následkom charakteru tohto akademického dokumentu, ktorý mal formu interného materiálu rodobraneckého hnutia. Predovšetkým v prvých bodoch je viac

## Rodobrana a úcta k Svätej Krvi Kristovej



nastal predsa nejaký klud, premenilo sa celé ovzdušia na Slovensku. Vtedy už ako obranný zbor sa Rodobrana stala takmer bezpredmetnou.

Ohľadne organizačnej činnosti: nakoľko ten aparát strana si pomaly budovala, strana ustanovila 12, 14 či 16 tajomníkov po tých miestach, kde naši rodobraneckí pracovníci utvorili a upevnili miestne organizácie. Táto organizačná činnosť sa ale už prekonalala, takže po tejto stránke

bolo po novinách rozšírené, že naša armáda mieni uviesť túto výchovu, ale len tie organizácie budú poverené previesť túto výchovu a len tie organizácie dostanú dôstojníkov, učiteľov a cvičiteľov od armády, ktoré sa zaberajú telocvikom.

Rozmýšľal som nad tým, ako pretvoriť Rodobranu na telocvičnú organizáciu, totižto hľadal som všelijakým spôsobom dajaký predmet, keďže táto myšlienka už bola

Československého Orla a Združenia katolíckej mládeže.

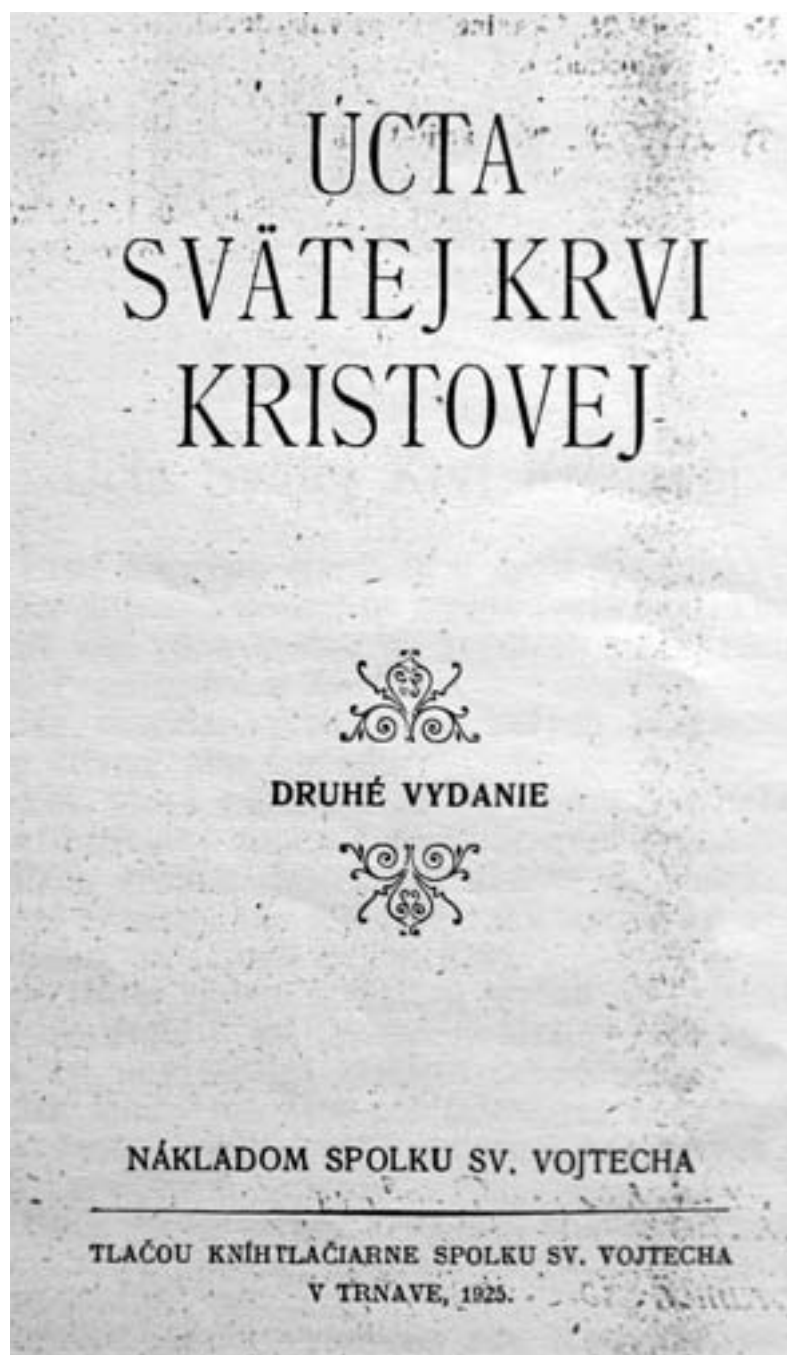
V mestách Rodobrana získavala svojich členov predovšetkým medzi inteligenciou a študentstvom. Z tohto obdobia sa zachoval zaujímavý dokument s názvom Program rodobrancov – študentov, ktorý sa v šestnástich bodoch venuje základným aktuálnym i pretrvávajúcim problémom slovenského politického a spoločenského života. Politický režim v ČSR hodnotí

ako zjavná inšpirácia rodobraneckým programom z júla 1926: „Chceme očistiť verejný život od korupcie, karierizmu, od falošných hesiel a osobníckárstva; hospodársky život chceme očistiť od pijavíc, kultúrny život od nepriateľov slavianstva, slovenskosti a kresťanstva. Očistnú prácu treba započat' silnou rukou a pevnou vôľou. V očiste treba postupovať odhodlane a bezohľadne“. Určitou novinkou programu rodobraneckých akademikov bolo presadzovanie radikálnej revolučnej cesty, ktorá z rôznych dôvodov nemohla byť priznaná v oficiálnom rodobraneckom periodiku, no je tak príznačná pre idealizmus mladých rodobrancov, ktorý sa v mnohom inšpiroval v radikalizme nových ideových prúdov vtedajšej Európy: „Parlamentnými prostriedkami nedá sa vydobýť to, čo je našim cieľom. My sa musíme chytiť prostriedkov takých, ktoré vyžadujú smelých, odhodlaných ľudí, jednotný, plánovitý postup, disciplínu a pohotovosť. V našej Rodobrane všetky tieto podmienky sú. A preto je isté, že keď ráznym vystúpením /demonštrácie, manifestácie, pasívna rezistencia, bojkot, odčinenie protizákonností atď./ naše oprávnené požiadavky budú uskutočnené. Naše podnikanie, súc takto mravne odôvodnené, nemôže už pri prvom rozhodnom vystúpení nemať úspechu“.

Tukom ohlasovaný a presadzovaný mysticismus sa najviac prejavil v prepracovanejších novozavedených rodobraneckých rituáloch. Z nich mala najslávnejšiu a najokázalejšiu formu rodobranecká prisaha. Požadovaný efekt náboženského mysticismu mala v Rodobrane garantovať tradičná katolícka religiozita a aktívne prejavy národnej ľudovej zbožnosti. Primárnou a najrozšírenejšou sa medzi rodobrancami stala úcta k Svätej Krvi Kristovej, ktorá mala podobu členstva v laickom náboženskom bratstve s názvom Združenie Ctiteľov Svätej Krvi Kristovej.

Tradičným slovenským miestom úcty k Svätej Krvi Kristovej bola kaplnka Svätej Krvi (Božej Krvi) na vrchu Háj nad Hronským Sv. Beňadikom, ktorá bola postavená začiatkom 18. storočia Tekovskou





a z Vášho kraja. Do videnia v Hronskom Svätom Beňadiku!“.

Rodobranci pricestovali do Hronského Sv. Beňadiku popoludňajším vlakom o 17.00 hod. Na relikviu im umožnil prisahať svätobeňadický dekan-farár Matej Buček, ktorý bol spolu s Vojtechom Tukom spoluautorom publikácie Úcta Svätej Krvi Kristovej, vydané v roku 1925 v Spolku Sv. Vojtecha. Prisaha sa uskutočnila o 19.00 hod. Slová prisahy prítomným rodobrancom predčítal Vojtech Tuka. Nová rodobranecká prisaha mala takéto znenie: „Sľubujem na predrahu, pre nás vyliatu Svätú Krv Kristovu, že vždy všade chrániť budem neohrozene česť a slobodu svätej Cirkvi, že neúnavne pracovať budem za hmotný a duševný blahobyt svojho milovaného slovenského národa a neohrozene bojovať za jeho sväté, Bohom mu dané práva a slobodu. Smelo postavím sa na odpor proti nepravosti a nespravodlivosti. Budem verným, poslušným bojovníkom Kristovým. Aj v najväčších útrapách a nebezpečenstvách konať budem, čo mi Boh káže a som hotový dľa príkladu Spasiteľa i krvou svojou spečatiť túto prisahu. K tomu mi Sv. Krv Kristova pomáha!“.

Ďalšia slávnostná rodobranecká prisaha sa uskutočnila 30. júla 1926 v ďalšom slovenskom pútnickom mieste Mariatáli (Marianke), na ktorej sa zúčastnilo 800 uniformovaných rodobrančov. Zhromaždenie začalo omšou, ktorú celebroval miestny farár Čajkovský a pokračovalo prejavmi ľudáckych a rodobraneckých funkcionárov, po ktorých nasledovala samotná prisaha. Hlavnými rečníkmi boli Alexander Mach, Karol Danihel, zástupcu rodobraneckých študentov – akademikov Anton Vašek a župný funkcionár HSES Ignác Cabadaj. Prisaha na rodobranecké zástavy s dvojkrížom v trňovom venci a slávnostné defilé rodobraneckých formácií trvali do 15.00 hod. a po ich skončení sa účastníci presunuli na železničnú stanicu v Stupave, odkiaľ sa rozišli do svojich domovov.

Rodobranecká prisaha sa však v nasledujúcom období menila a sú zachované viaceré jej verzie. Konštantnou ostávala iba v úcte ku Kristovej Krvi, teda v úvodnej a záverečnej formule a rodoobranci tak stále prisahali na Svätú Krv Kristovu. Poslednú oficiálnu verziu rodobraneckej prisahy obsahoval vo svojej päťdesiatej kapitole Rodobranecký katechizmus, ktorý vydalo v roku 1928 Ústredie Rodobrany v Bratislave. Aj v tejto verzii rodoobranci prisahali na Svätú Krv Kristovu a prosili Jej menom o Božiu pomoc: „Sľubujem na predrahu Svätú Krv Kristovu, že brániť budem slobodu kresťanskej viery všade a vždy; že budem pracovať a bojovať za vlasť, za práva, česť a blahobyt svojho národa slovenského; že sa nedám sklátiť v boji za pravdu a spravodlivosť ani prosbou, ani hrozbou; a že chcem žiť a mrieť ako verný a poslušný bojovník Kristov. Tak mi Svätá Krv Kristova pomáha!“.

VOJTECH KÁRPÁTY

## Tkáčov príbeh koruny slovenskej

Marián Tkáč:  
Príbeh slovenskej koruny.  
Vydavateľstvo Post Scriptum.  
Bratislava, 2019, 136 s.

„Peniaze prinášajú šťastie len vo dvoch prípadoch: ak ich darujete, alebo ak nimi obdarujú vás!“

To je jedna zo sentencií, čo sprevádzajú rozprávanie Mariána Tkáča o zrode a prvých krokoch samostatnej slovenskej koruny do sveta. Rozsahom nie veľká knižka (136 strán) nazvaná Príbeh slovenskej koruny vydaná pred Vianocami 2019 vo vydavateľstve Post Scriptum potvrdzuje nielen pravdivosť onej sentencie, ale aj autorovu skúsenosť o nevyhnutnom zapojení mravných a vlasteneckých momentov do odbornej a politickej prípravy veľkých spoločenských projektov.

Takto postupoval aj sám autor v čase, keď sa rozhodovalo nielen o osamostatnení slovenskej ekonomiky (v tom aj bankovníctva), ale predovšetkým o osamostatnení Slovenska ako nezávislej krajiny a o prebúdzaní našich ľudí z mnohoročnej politickej pasivity v rokoch 1990-1993. Až dnes, po tridsiatich rokoch protirečivého spoločenského vývinu sme schopní doceniť význam tohto náročného transformačného a buditeľského procesu a dovidieť tam, kam autor Parafrazujúci sentenciu o šťastí môžeme povedať, že práve on je jedným z darcov (aj darcom vlasteneckej krvi), čo dali do rúk politicky podvyživeného, okolím podceňovaného, zstrašeného, nesamostatne hospodáriaceho slovenského človeka prvú vlastnú korunu a umožnili mu slobodne s ňou gazdovať.

Príbeh o slovenskej korune a slovenskej štátnej samostatnosti je historicky a spoločensky napínavý, isteže aj protirečivý a možno aj v detailoch nedokončený. Napínavý je aj preto, lebo kriesenie vlastnej meny bolo aj kriesením zanedbanej ľudskej podnikavosti, ktorá bola vedome potláčaná predchádzajúcim totalitným režimom z ideologických príčin a z bludných predstáv o pracujúcom človeku ako jednoduchej výrobnéj sile zapriahnutej do služieb držiteľov moci.

Špecifikom tohto procesu na Slovensku bolo, že sa odohrá-

val v krajine, ktorá živorila celé veky bez vlastnej koruny (monetárnej, ale aj kráľovskej), teda bez možnosti využiť kontinuitu ekonomických tokov a iba čiastočne tradíciu (z rokov 1939-1945). Teda v porovnaní s okolitými krajinami ten náročný proces transformácie bol dvojnásobne náročnejší, keďže musel prekonávať dvakrát toľko prekážok a dvakrát toľko domácich predsudkov ako v krajinách, kde bola národná hrdosť a túžba po nezávislosti psychologickou samozrejmosťou. Obrodný proces na Slovensku na samom začiatku mohol čerpať poväčšine iba zo spomienok a objektívne ekonomicky naozaj iba z mála alebo z ničoho. Pritom protagonisti procesu vymanenia sa zo závislosti šovinisticky nalaďeného suseda mali len neistú oporu v nemajetnom a neskúsenom ľude, ktorý celé veky narábala iba drobnými halierikmi a grošmi, ktorých produkčná hodnota napokon aj tak z veľkej časti pripadla do vrecka cudzieho panovníka alebo do kasy metropoly, vzdialenej stovky kilometrov od jeho skutočných potrieb a záujmov. Aj to boli príčiny, prečo slovenský človek mával vždy ďaleko do banky a bližšie do krčmy alebo k úžerníkovi.

Vlastný Tkáčov príbeh s korunou sa začína pod zemlinským nebom v Čičave, v dedine naozaj krásneho malebného mena, medzi Topľou a Ondavou, v roku 1949. Tu sa autor narodil a vyrastal v rodine uvedomelých slovenských rodičov. Životopisné fakty o rodine, škole, stredných a vysokých školách, ktoré autor absolvoval na východe a neskôr na západe Slovenska, v mnohom vysvetľujú logiku jeho cesty na pozície odborného garanta a ideového protagonistu ťažkého, ale úspešne zavŕšeného národnooslobodzovacieho deja, ktorý sa finalizoval v roku 1993 vznikom druhej Slovenskej republiky, časovo a obsahovo takmer paralelne s príbehom o zrode slovenskej koruny. Oba príbehy sa stali absolútnym predpokladom dôstojného života ľudí v krajine, ktorá nepotrebuje poručníkov ani poradcov na svojej ceste dejinami.

A to je zároveň vysvetlenie sentencie o šťastí spojenom (zdanlivo) s peniazmi.

BLAŽEJ BELÁK

župou z vďaky nad skorým skončením morovej epidémie v tomto regióne. Základina na výstavbu kaplnky dosiahla pri začiatku výstavby výšku 1 500 zlatých. Kaplnka bola slávnostne vysvätená v roku 1713, no uchovávala omnoho staršiu náboženskú relikviu Svätej Kristovej Krvi (údajne časť zo šatky – ručníka sv. Veroniky, tzv. veraikon). Miestnemu benediktínskemu opátstvu ju venoval ešte v roku 1483 uhorský kráľ Matej Korvín, ktorý ju dostal od pápeža Pavla II. Pri príležitosti tejto donácie bol opátstvu venovaný aj pamätný kostolný zvon s nápisom: AD HONOREM SANCTISSIMI SANGUINIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI IN HORA MORTIS DEFENDE NOS AB INSIDIIS HOSTIS 1483 (Ku cti Najsvätejšej Krvi Pána nášho Ježiša Krista. V hodine smrti zachráň nás od úkladov nepriateľa 1483). Zvon bol zničený a roztopil sa pri požiari kostola hronskobeňadického opátstva v roku 1881. Úcta k Svätej Krvi Kristovej bola živá ešte v prvej polovici minulého storočia a ku kaplnke Božej Krvi putovali na Veľký Piatok a vo svätodušné sviatky tisíce pútnikov z regiónu i širšieho okolia.

Prvá z takýchto nových rodobraneckých prisah sa konala ešte 24. mája 1926 práve v samom centre úcty k Svätej Krvi Kristovej, v Hronskom Sv. Beňadiku, kde sa v tom čase konala veľká púť. Pozvánky na túto

rodobraneckú slávnosť, ktoré boli podpísané Alexandrom Machom a Vojtechom Tukom, distribuovali pre rodobraneckých veliteľov osobitní kuriéri do všetkých slovenských regiónov. Pozvánka bola písaná na písacom stroji a v ľavom hornom rohu bol žiariaci slovenský dvojkríž na trojvrší s kruhopisom Hlinkovho hesla Za Boha život – za národ slobodu, ktorý je rozdelený skratkou SR (Slovenská Rodobrana). Okrem iného sa v pozvánke písalo: „Zdar Boh! Pán brat! 23. a 24. mája /v svätodušnú nedeľu a pondelok/ usporiadame našu národnú púť slovenských mužov a mládencov do Hronského Sv. Beňadiku. Púť naša musí byť veľkolepou prípravou a dôstojnou, spojená bude s manifestačným národným verejným zhromaždením a so zvláštnymi pobožnosťami. Budú to naše náboženské a národné manévry! Okolo Najsvätejšej Krvi Kristovej, z ktorej niekoľko kvapiiek je strážených v beňadickom chráme, zhromaždíme sa všetci, tam pod ochranou nášho slovenského Grálu, spojíme sa v jeden pevný šik, aby sme spoločnými silami, plece o plece jednou túžbou hnaní a Svätou Krvou Kristovou posvätení a posilnení, vrhnú sa do práce a boja zabezpečili národu nášmu krajšiu budúcnosť. Vás, drahý brat náš, očakávame každopádne a tým väčšou radosťou Vás budeme vítať, čím viacerých mužov a mládencov privediete z Vašej obce

## KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky  
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava  
Telefón: 0911 286 452  
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.  
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.  
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.60 € (ročne 33,60 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)



V Kultúre č. 5 (11. marca 2020, s. 5) sme priniesli článok Roberta de Matteiho o more v Ríme za čias pápeža sv. Gregora Veľkého. Morové epidémie sa v Európe vyskytovali aj ďalších rokoch. Dialo sa tak aj v Miláne, keď tam bol biskupom sv. Karol Boromejský. Aj Manzoniho románový príbeh Snúbencov Lorenza a Lucie sa odohráva počas morovej epidémie tiež v Miláne o pár desaťročí neskôr, v roku 1630.

O kardinálovi Svätej rímskej cirkvi a milánskom arcibiskupovi v rokoch 1565 až 1583 sv. Karolovi Boromejskom (1538 – 1584) sa v kanonizačnom dekrétu píše ako „o mužovi, z ktorého sa svet smial, pričom on žil v tomto svete sťa ukrižovaný, žil z ducha, vedel sa povzniesť nad veci pozemské, pričom neúnavne vyhľadával veci nebeské a už na tomto svete bol vo svojich myšlienkach a skutkoch urážkou života anjelov“ (PAVOL V.: Bula Unigenitus z 1. novembra 1610). Karola počas celého života sprádzala úcta k anjelom. Veľvyslanec Filipa II. v Ríme Enrique Guzmán, gróf z Olivaresu, o ňom povedal, že je „viac anjelom, ako človekom“ (GIOVANNI PIETRO GIUSSANO: Život sv. Karla Boromejského, Rím: 1610, Tlačiareň Apoštolskej komory, s. 441). Mnoho umelcov, ako napríklad Teodoro Vallonio v Palerme a Sebastien Bourdon vo Fabriane, zobrazili Karola Boromejského, ako hľadá na anjela, ktorý zasúva meč zmáčaný krvou do pošvy a naznačuje tým, že sa skončila strašná morová epidémia v roku 1576.

Miláno v tom čase žilo pripravami osláv pri príležitosti príchodu Jána Rakúskeho (Giovanni d'Austria), ktorý sa práve vracal z Flámska, kde bol vymenovaný za guvernéra. Predstavení mesta robili všetko preto, aby španielske knieža prijali s tými najväčšími poctami. Karol Boromejský však znepokojene sledoval správy, ktoré prichádzali z Tridentu, Verony a z Mantovy, kde začal zúriť mor. Prvé obeť moru v Miláne sa vyskytli 11. augusta, práve v deň, keď do mesta vstúpil Ján Rakúsky. Tento víťaz bitky pri Lepante (1571), ktorý prišiel spolu s guvernérom Antoniom Guzmánom y Zuñiga, z mesta radšej odišiel. Avšak Karol, ktorý sa v tom čase nachádzal v Lodi na pohrebe istého biskupa, ihneď prišiel do Milána. V meste vládol chaos a strach. Arcibiskup Karol sa bez otáľania začal venovať pomoci chorým a nariadil verejnú a súkromnú modlitbu. Dom Prosper Guéranger charakterizuje túto jeho neúnavnú činnosť pre Boží ľud takto: «Nakoľko mestská rada už situáciu nezvládala, Karol organizoval zdravotnícke služby, zakladal a udržiaval nemocnice, zháňal peniaze a jedlo, zavádzal preventívne opatrenia. Snažil sa predovšetkým zabezpečiť všetkým duchovnú pomoc, najmä pomoc chorým, pochovávanie mŕtvych, udeľovanie sviatostí obyvateľom, ktorí museli zostať v karanténe vo svojich príbytkoch. Nákazy sa vôbec nebál a osobne navštevoval nemocnice, viedol kajúcne procesie, robil všetko pre to, aby ostatným slúžil ako otec a ako skutočný pastier.» (Liturgický rok – II. Veľkonočné obdobie a obdobie po Turicách. Alba : Paoline 1959, s. 1245 – 1248).

Sv. Karol bol presvedčený, že epidémia je „bičom, ktorý na ľudí zoslali nebesia“, je trestom za hriechy ľudí, a že je potrebné proti nemu bojovať duchovnými prostriedkami: modlitbou a pokániami.

Svetským predstaveným vytýkal, že dôverujú skôr ľudským, a nie božím prostriedkom. „Neboli to práve títo, čo zakázali všetky náboženské zhromaždenia a všetky procesie počas Jubilejného roku? Karol bol presvedčený, že toto sú príčiny trestu“ (CHARLES SYLVAIN: Dejiny sv. Karola Boromejského. Lille : Desclée de Brouwer, 1884, zv. II, s. 135).

Mestskí konšeli, ktorí spravovali mesto, aj naďalej brojili proti verejným obradom, lebo sa báli, že na zhromaždeniach sa bude nákaza šíriť rýchlejšie. Ale Karol, „ktorého viedol Duch Boží“ – ako uvádza iný

PIETRO GIUSSANO, c. d., s. 266). Mor sa naďalej šíril, ale arcibiskup nariadil konanie troch veľkých procesií, ktoré sa mali konať v Miláne 3., 5. a 6. októbra, „aby sa utišil hnev Boží“. Aj keď to nebolo v pôstnom čase, svätec v prvý deň posypal popolom hlavy tisícom zhromaždených ľudí a napomínal ich, aby sa kajali. Keď sa obrad skončil, procesia sa vydala do Baziliky sv. Ambróza. Sv. Karol kráčal na jej čele. Mal na sebe šarlátový plášť, hlavu mu zakrývala kapučňa, kráčal bosý, a okolo krku mal ovinutý povraz kajúcnika, v ruke niesol veľký kríž. V kostole mal kázeň na tému

kardinál, smerovala do Baziliky sv. Vavrinca. Vo svojej kázni hovoril o Nabuchodonozorovom sne, ktorý spomína Daniel, pričom ho prirovnal k situácii v Miláne; dokazoval, že «na toto mesto dopadla Božia pomsta» (GIOVANNI PIETRO GIUSSANO: c. d., s. 267). V tretí deň sa procesia pohla smerom k domu Baziliky Panny Márie pri sv. Celsovi. Sv. Karol v rukách niesol relikviu – kliniec z kríža Nášho Pána, ktorý cisár Teodosius venoval sv. Ambrózovi v 5. storočí. Obrady ukončil kázňou s názvom Peccatum peccavit Jerusalem (Jeruzalem zhršiel ťažko, preto zostal ako špinavá

prišla o život a ostatní boli v karanténe alebo sa neodvažovali vyjsť zo svojich príbytkov. Arcibiskup nariadil, aby sa na hlavných námestiach a križovatkách mesta postavili kamenné stĺpy, ktoré mali na vrchu kríž (bolo ich asi 20), aby obyvatelia v každej štvrti mali možnosť zúčastniť sa na omšiach a na verejných modlitbách tak, že sa vyklonia z okien svojich domov. Jedným z ochrancov Milána bol sv. Šebastián, mučeník, ku ktorému sa Rimania utiekali počas moru v roku 672.

Sv. Karol navrhol členom mestskej rady, aby sa zrekonštruoval jeho kostol, ktorý sa rozpadal, aby sa tam počas nasledujúcich desať rokov slávil sviatok na jeho počesť. Napokon v júli 1577 mor začal strácať na sile a v septembri bol položený základný kameň Chrámu Sv. Šebastiána, kde sa ešte aj dnes 20. januára slávi omša na spomienku ukončenia morovej epidémie.

Mor v roku 1576 bol pre Miláno tým, čo pred päťdesiatimi rokmi bolo plienenie Landsknechtmi v Ríme. Bol to trest, ale aj príležitosť na to, aby sa ľudia očistili a obrátili.

Sv. Karol Boromejský zachytil svoje myšlienky v Pamätiach, kde okrem iného píše: „Mesto Miláno! Tvoja veľkoleposť sa vypínala až do nebies, tvoje bohatstvo siahalo až po hranice celého všehomíru (...) Zrazu sa však z nebies z ruky Božej zniesol mor a tvoja pýcha v okamihu padla do prachu“ (Michele Tini: Pamäti pre milovaný ľud mesta Milána a Milánskej diecézy. Rím : 1579, s. 28 – 29).

Sv. Karol bol presvedčený, že za to všetko musíme byť vďační nesmiernemu Božiemu milosrdenstvu: On zranil, ale aj uzdravil; on bičoval, ale aj rany zacelil; on uchopil do ruky bič, ale aj ponúkol palicu, o ktorú sa môžeme opierať“ (Pamäti, s. 81).

Sv. Karol Boromejský zomrel 3. novembra 1584 a je pochovaný v milánskom Dóme. Jeho srdce slávnostne preniesli do Ríma a uložili ho do Baziliky sv. Ambróza a Karola, ktorá sa nachádza na ulici Via del Corso, kde si ho ľud stále uctieva. Je mu zasvätených mnoho kostolov, napríklad majestátny chrám Karlskirche vo Viedni, ktorý dal postaviť v 18. storočí cisár Karol VI. Počas morovej epidémie v roku 1713 totiž cisár zveril mesto práve do ochrany sv. Karola. Sv. Karol bol arcibiskupom Milánskej diecézy celých osemnásť rokov a počas tohto obdobia energicky bojoval aj proti herézam, ktoré považoval za mor ducha. Podľa sv. Karola „žiadne hriech tak strašne neurazí Boha, žiadne hriech nespôsobí väčší hnev, ako nerest herézy. Tá spôsobila rozvrátenie mnohých provincií a kráľovstiev, v oveľa väčšej miere, ako hrozná morová nákaza.“ (Conc. Prov. V, časť I). Sv. pápež Pius X. citoval túto vetu, pričom sv. Karola charakterizoval ako „vzor pre stádo a pastierov aj v modernej dobe, ako nebojácného podporovateľa a radcu skutočnej katolíckej reformy namierenej proti novátorom, ktorí sa nedávno objavili a ktorých úmyslom nie je obnova, ale skôr deformácia a deštrukcia viery a morálky“ (Encyklika Edita saepe z 26. mája 1910).

ROBERTO DE MATTEI

*Come san Carlo Borromeo affrontò l'epidemia del suo tempo*  
<https://www.corrispondenzaromana.it/come-san-carlo-borromeo-affronto-lepidemia-del-suo-tempo/>

Preložila Stanislava Moyšová

## Ako čelil morovej epidémii sv. Karol Boromejský

životopisec sv. Karola, ich presvedčil, aby verejné obrady povolili, pričom použil viacero príkladov z histórie, napríklad situáciu, keď Gregor Veľký zastavil šírenie moru, ktorý zúril v Ríme v roku 590 (GIOVANNI

prvého Jeremiášovho náreku Quomodo sedet sola civitas plena populo (Ach, aké opustené Mesto, kedysi plné ľudu; Nár 1,1). Prehlásil, že spravodlivý hnev Boží spôsobili hriechy ľudí. Druhá procesia, ktorú viedol

handra. Všetci, čo si ho predtým uctili, opovrhujú ním, lebo videli jeho nahotu. A on len vzdychá a odvracia svoju tvár; Nár 1,8).

Mor neustupoval a Miláno bolo vyľudnené, lebo tretina obyvateľov

